

IRI Társadalomtudományi konferencia

ŠTÚROVO, 2013. ÁPRILIS 29-30.

PROGRAM

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK – ABSTRAKTY

International Research Institute s.r.o.
Komárno
2013

© International Research Institute s.r.o., 2013
Szerkesztette © Karlovitz János Tibor

IRI Társadalomtudományi Konferencia

Tudományos bizottság:

CSEHNÉ PAPP Imola – Szent István Egyetem, Gödöllő
KARLOVITZ János Tibor – Miskolci Egyetem, Miskolc
KERTÉSZ Krisztián – Általános Vállalkozási Főiskola, Budapest
MOLNÁR Béla – Nyugat-Magyarországi Egyetem, Szombathely
TORGYIK Judit – Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár

A konferencia helyszíne:

Základná škola s vyučovacím jazykom maďarským Endre Adyho,
Štúrovo, Adyho 9, Szlovákia

**Vydal: INTERNATIONAL RESEARCH INSTITUTE s.r.o.
Odborárov 1320/46
945 01 Komárno
Slovakia**

ISBN 978-80-971251-5-8

Program

2013. április 29. (hétfő)

14.20 Bevezető gondolatok

14.30-16.00: Szekcióülések

I. terem <i>Innováció</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Bodor Ákos: Innovációs fejlesztéspolitika és társadalmi kontextus</i>
		<i>Hartl Mónika: Turizmus és területfejlesztés az Ister-Granum EGTC példáján. A Mária Valéria nemzetközi borút lehetősége</i>
	<i>Kertész Krisztián</i>	<i>Grünhut Zoltán: A pécsi Európa Kulturális Fővárosa projekt infrastrukturális beruházásai a többszintű döntéshozatal rendszerében</i>
		<i>Bajor Tibor: Nyertesek vagy vesztesek</i>
II. terem <i>Gazdaság és információ</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Kovácsné Henye Lívia: „Online generáció” versus pénzügyi kultúra</i>
		<i>Sasvári Péter: Az üzleti információs rendszerek használatának jellemzői a magyarországi és bosznia-hercegovinai kis- és középvállalkozások körében</i>
	<i>Csehné Papp Imola</i>	<i>Kridlová Anita: A visegrádi országok vállalati információs rendszerek használati szokásainak elemzése és értékelése</i>
		<i>Buday-Sántha Andrea: „Az információ hatalom” – Kihívások és megoldások az információs társadalmakban</i>
III. terem <i>Gender studies, egészség</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Luxné Prehoda Anna: Női emlékezet és trauma</i>
		<i>Varga István: A törvénytelen születés egészségügyi és büntetőjogi vonatkozásai a két háború közötti Magyarországon</i>
	<i>Torgyik Judit</i>	<i>Kisdi Barbara: A dúláság intézménye Magyarországon</i>
		<i>Tóth-Márnhoffer Márta: A táplálkozási zavarok és a táplálkozási krízis lehetséges összefüggései</i>
		<i>Laki Ildikó: A magyarországi fogyatékkal élők társadalmi hálói</i>

16.00-16.15: Szünet

16.15-17.45: Szekcióülések

I. terem <i>Politika, politológia</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Kertész Krisztián: A magyar pártok belső szervezeti felépítésének összehasonlítása</i>
		<i>Horváth Ágnes: A magyar választási rendszer változásai a 2011. évi CCIII. törvény elfogadása után</i>
	<i>Kertész Krisztián</i>	<i>Fekete Sándor: Legitimációs válságelméletek és -gyakorlatok</i>
		<i>Körei László: Álságos vagy válságos a globális kapitalizmus?</i>
II. terem <i>Társadalom és iskola</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Csehné Papp Imola: A társadalomtudományok oktatásának módszertani lehetőségei</i>
		<i>Dobó Marianna: Tehetségfejlesztés lehetőségei az ifjúságpolitikában</i>
	<i>Csehné Papp Imola</i>	<i>Fábiánné Andrányi Katalin: Inkluzív oktatás a tanítóképzésben</i>
		<i>Hangácsi Zsuzsanna: Kisebbségben. A szlovákiai cigányok iskolai és társadalmi integrációjáról</i>
III. terem <i>Moder-nizáció</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Kiss László: A francia forradalom szellemi öröksége</i>
		<i>Petrov Boglárka: Politikai filozófia a közoktatásban</i>
	<i>Torgyik Judit</i>	<i>Paksi László: Klebelsberg felsőoktatási reformja és a 21. század magyar felsőoktatása</i>
		<i>Marjanucz László: A Temesi Bánság, mint modernizációs kísérleti telep (1716-1778)</i>

2013. április 30. (kedd)

14.30-16.30: Szekcióülések

I. terem <i>Időszerű kérdések</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Kulcsár László: A klímaváltozás társadalmi-gazdasági hatásai</i> <i>Szander Ágnes Katalin: Az érem két oldala – A nukleáris technológia társadalmi megítélése</i>		
	<i>Torgyik Judit</i>	<i>Pap Tibor: A kisebbségi média médiuma: A média szerepének átértékelődése az etnospecifikus közösségekben az ITK-fejlődés tükrében</i> <i>Bognár Bulcsu: A közép-európai tömegmédia értelmezésének sajátosságai</i> <i>N. Mandl Erika: Színház és metapolitika</i> <i>Retkes Attila: Zenei szponzorálás és mecenatúra – válság idején</i> <i>Olasz Lajos: Magyarország nemzetiségi összetételének változása a II. világháborút követő években</i>		
	II. terem <i>Gazdaság és társadalom</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Szilágyiné Fülöp Erika: A gazdasági kamarák gazdaságfejlesztési szerepvállalása</i> <i>Perkovácz Tamás: A helyi pénzek helye és szerepe a gazdaságban</i> <i>Kovács Sándor Zsolt: A pénzügyi szolgáltató szektorok területi dimenziói a Közép-kelet-európai térségben. Közös alapok és eltérő utak</i> <i>Frang Gizella: Jelentés és filozófia a magyar gazdasági szaknyelvben</i> <i>Márkusné Zsibók Zsuzsanna: A területi kohéziós politikai beavatkozások hatásának értékelése: új módszertani megközelítések</i> <i>Csiszár Csilla Margit: Fogyasztóvédelmi feladatot ellátó hatóságok lakossági megítélésére ható tényezőinek feltárása</i>	
		<i>Karlovitcz János Tibor</i>		
		III. terem <i>Művelődés és társadalom</i>	<i>Levezető elnök:</i>	<i>Belovári Anita & Baka József: A népfőiskolák a társadalom szövetében – a múlt</i> <i>Baka József & Belovári Anita: A népfőiskolák a társadalom szövetében – a jelen</i> <i>Karácsony-Molnár Erika: „Ez úgy igaz, ahogy hiszitek...” – nagyotmondó mesélők nyomában Berecz Andrással –</i> <i>Szóró Ilona: Az „Új Szántás” című folyóirat egy új művelődéspolitikai szolgálatában (1947-1948)</i> <i>Vörös Klára: A könyvtár antropológiai szemlélete</i> <i>Domokos Áron: Instant bölcsességek és olvasási stratégiák</i>
			<i>Baka József</i>	

16.30-16.45

A konferencia zárása

Tartalmi összefoglalók

Nyertések vagy veszteségek

BAJOR Tibor

Általános Vállalkozási Főiskola Budapest

bajor.tibor@avf.hu

Csop, Záhony, Ágcsernyő három település, három történet közös bennük, hogy mind három település a vasútra, a nemzetközi vasúti szállításokra és az ehhez kapcsolódó átrakásra épült. Szlovákia, Magyarország és a volt Szovjetunó – ma Ukrajna – határterülete Európa egyik legérdekesebb területe. Az Atlanti óceántól egészen eddig a határig a keleti határ a fejletlenebb és a nyugati a fejlettebb, ez eddig a határig igaz, de már a határ másik oldalára nem. A volt Szovjetunió a II. világháború tapasztalatai alapján a nyugati határ térségét szándékosan elszegényítették, vagyis itt a határ mindkét oldala fejletlen. Ebben az elmaradott térségben a három település infrastrukturális, technikai és társadalmi szempontból szigetként kiemelkedik. Ugyan akkor alapvető tévedés, hogy a három település a szovjet politikai és gazdasági érdekek miatt fejlődött. Legalább annyira szüksége volt az adott országoknak és a nyugat-európai gazdasági szférának a három település munkájára. Ezt bizonyítja, hogy a három település és a vasúti tevékenysége a mai napig él, ha nem is úgy virul, mint egykor! Tanulmányomban azt kívánom vizsgálni, elemezni, hogy miként változott a három település helyzete az utóbbi 20 évben és mi lehet a jövőjük. A volt szocialista országok szállítási volumen egyeztetés során elosztották egymás között a forgalmat és a munkát, valamint az ahhoz kötődő nyereséget. Ezt a békés osztozkodást mára felváltotta a kíméletlen verseny. A három település nemcsak egymással versenyez, hanem a belorusz, ukrán, lengyel, finn, orosz vasúti határátkelővel, átrakó pályaudvarokkal is. Egyszerre kell összefogni és versenyezni. Kérdés: van jövője a három településnek, főként akkor, ha a széles (orosz) nyomtávú vasút vonalat beviszik a Dunai vízlépcsőig, közép-Európa egyik lehetséges legnagyobb logisztikai központjáig.

A népfőiskolák a társadalom szövetében – a jelen

BAKA József & BELOVÁRI Anita
Kaposvári Egyetem, Kaposvár
baka.jozsef@ke.hu & belovari.anita@ke.hu

Jelen tanulmány arra keresi a választ, hogy napjaink Magyarországon a népfőiskolákra ható szakmai, szakpolitikai környezeti tényezők, a társadalom felnőttképzési, kulturális és civil aktivitási jellemzői mennyiben segítik, illetve akadályozzák a népfőiskolák társadalmi beágyazódását, integrációját a hazai nem formális felnőttképzés és közművelődés rendszerébe.

Vázoljuk a felnőttképzés gazdasági, szabályozási, intézményi környezetét, a felnőttképzésben való részvétel mutatóit, a részvételt meghatározó tényezőket. A társadalom kulturális aktivitási jellemzőit néhány alapvető dimenzió mentén szemléltetjük. Bemutatjuk azokat a területi/települési sajátosságokat, amelyek döntő jelentőségűek a tanuláshoz való hozzáférés szempontjából. A népfőiskolák lehetőségeit a hazai nonprofit szektorral, a civil szervezetek hazai helyzetével összefüggésben vizsgáljuk. Áttekintjük a népfőiskolák mozgásterét jelentősen befolyásoló állami szerepvállalás lényegi jellemzőit. Végül rövid áttekintést nyújtunk a hazai népfőiskolák rendszerváltás utáni újjáéledéséről és következtetéseket vonunk le az általunk kiemelt környezeti tényezők hatásairól a népfőiskolák jövőjére.

Népfőiskolák a társadalom szövetében – a múlt

BELOVÁRI Anita & BAKA József
Kaposvári Egyetem, Kaposvár
belovari.anita@ke.hu & bakajozsi@gmail.com

A 19. sz. közepe táján új típusú, a helyi társadalmi igényekhez igazodó népművelési intézménytípus jelent meg Dániában, amely a vidéki népesség számára használható alternatívát jelentett műveltségének kiterjesztéséhez, ily módon segítséget nyújtva a század rohamos fejlődése által teremtett nehézségek sikeres leküzdéséhez, egyben az erős társadalmi öntudat megszerzéséhez, az identitás megszilárdításához. Születésében és sikeres elterjedésében Skandináviában jelentős szerepet játszottak a térségben a korszakban uralkodó társadalmi és gazdasági körülmények, a jobbágyfelszabadításon és földosztáson túljutott parasztság igényei az újfajta műveltség megszerzésére, amelyre szükségük volt a felelős állampolgári tudat megszerzéséhez csakúgy, mint gazdasági szempontjaik érvényesítéséhez, a szövetkezeti típusú mezőgazdaság kiépítéséhez.

Az intézmények hamar elterjedtek egész Európában, azonban az eltérő helyi körülmények sokban árnyalták gyakorlati működésüket. Magyarországon, a dualizmus korában éppen azért utasították el a népfőiskolákat a népművelés ideológusai, mert véleményük szerint keletkezésének körülményei túlságosan eltértek a magyar viszonyoktól. A Horthy-korszakban azonban, az elsősorban az agrárnépességet megcélzó népművelési közegben, ezek az intézmények is megtalálták a helyüket. A szocialista időszak hosszabb szünete után manapság ismét megszerveződtek és keresik helyüket a népfőiskolák.

Előadásunkban arra teszünk kísérletet, hogy röviden összevessük az eredeti dán elképzeléseket és gyakorlatot a két világháború közötti időszak magyarországi népfőiskolai működésével, illetve a mai intézményrendszerrel a korszakok társadalmi háttérének figyelembevételével. Mindez tanulságul szolgálhat arra nézve, mennyire meghatározóak lehetnek a társadalmi körülmények az egyes kulturális intézménytípusokra, ennek figyelembevétele pedig segíthet a közművelődés e szegmense működésének optimalizálásában.

Előadásunkhoz levéltári forrásokat, elemző szakirodalmat, kutatásokat, statisztikai adatokat és saját kutatási eredményeket is használtunk.

Innovációs fejlesztéspolitika és társadalmi kontextus

BODOR Ákos

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Pécs

bodor@rkk.hu

Az előadásban egy nemrégiben befejeződött kutatási projekt egyes eredményeit szeretném bemutatni. „Az innovációbarát kormányzás Magyarországon: a regionális innovációs fejlesztéspolitika kihívásai” című projektet az OTKA támogatta.

Az előadás során két egymástól logikailag lényegesen eltérő, ám mégis szorosan összefüggő kutatási kérdése kapott válaszokat szeretném bemutatni. Ez a két kérdés a következő:

- A magyarországi regionális innovációs rendszerekben tevékenykedő szakemberek milyen jelentőséget tulajdonítanak a társadalmiságnak.
- Az innovációs rendszerekben tevékenykedő szakemberek értékszerkezetét, attitűdjeit milyen sajátosságok jellemzik.

A fejlesztéspolitikában az elmúlt két évtizedben az egész világon, és ezen belül az Európai Unióban is kiemelt szerepet kapott az innováció ösztönzése, a regionális- és nemzeti innovációs rendszerek támogatása, létrehozása által. Az egykori szocialista országokban az innovációs rendszer szervezeti és intézményi elemei nem alulról szerveződve alakultak ki, azokat célzott támogatásokkal, fejlesztéspolitikai eszközökkel kellett őket létrehozni.

Ennek a fejlesztéspolitikai tevékenységnek a háttérében világosan kirajzolódó tudományos elképzelések állnak: az innovációs rendszerek elméleti koncepciója az intézményi-, illetve az evolúciós közgazdaságtanban gyökerezik. Ebben a tudományos paradigmában az innovációs folyamat eredményessége elsősorban a különböző típusú szereplők közötti interakciók mennyiségén és minőségén múlik. A hálózatos működés és az együttműködés alapvető követelményként jelenik meg.

Az együttműködések minőségére és mennyiségére azonban az innovációs rendszeren kívül az adott társadalom működése is hatással van. Ez a szempont az innováció tudományos megközelítéseiben is megjelenik, kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a társadalmi tényezőknek, mint amelyek nagymértékben meghatározzák egy térség innovációs teljesítményét.

A közép-európai tömegmédiá értelmezésének sajátosságai

BOGNÁR Bulcsu

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba

bognar.bulcsu@btk.ppke.hu

Az előadás és tanulmány a közép-európai tömegmédiá értelmezésének társadalomtudományos lehetőségeit vizsgálja. Az elemzés azon szegmensek számba vételére összpontosít, amelyek a régióban sajátosan pozícionálják a tömegmédiá területét. A vizsgálódás azt a kérdést állítja a középpontba, hogy a társadalom strukturális változásai (a modern társadalom egyes részrendszerei közötti szerkezeti kapcsolódásoknak megfelelően) a tömegmédiá területén miképpen mutatkoznak meg, illetve arra keresi a választ, hogy a tömegmédiá működésének módosulásai miképpen hatnak vissza az össztársadalmi folyamatokra. Azt a folyamatot elemzem részletesebben, amelynek során a tömegmédiá informativitásra, mint pozitív értékre berendezkedett kommunikációja alkalmazkodik a társadalom környezetét jelentő ember lehetséges szemantikai között lejátszódó hangsúlybeli változásokhoz is.

Az előadás hangsúlyozottan foglalkozik a nyugat-európai és közép-kelet-európai társadalmak eltérő jellegzetességeiből adódó különbségekkel is. Azt vizsgálja, hogy a demokratikus hagyomány eltérő súlya miképpen befolyásolja a tömegmédiá működését, illetve az embereknek a tömegmédiá üzenetéhez fűződő viszonyát. A kutatás tehát a modern társadalom szerveződésétől elválaszthatatlan demokratikus hagyomány azon következményét elemzi, amely szerencsés esetben több évszázados tradícióra visszautalva szélesebb össztársadalmi, és specifikusan a tömegmédiá működtetésére létrejövő szervezeteket hoztak létre. Az előadás azt járja körbe, hogy a társadalom szerveződésének demokratikus hagyománya és az ezzel összefüggő, az egyes társadalmi részrendszerek autonómiáját biztosító polikontextuális világlátása milyen szerepet tölt be a tömegmédiá autonóm racionalitásának érvényesülésében. Az elemzés arra tér ki, hogy azok a közép-kelet-európai társadalmak esetében, ahol ez a tradíció ereje az okcidentális fejlődéshez mérten kisebb, ott a tömegmédiát ért külső, manipulációs tendenciák miképpen befolyásolják a tömegmédiá működését. Másfelől a vizsgálódás annak a kérdésnek az eldöntésére vállalkozik, hogy a nyugati külső hatásra bekövetkezett változások elindították-e az egyes társadalmi részrendszerek autonómiájának kialakulását, és megvalósulhatott-e az egyes részrendszerek (többek között a tömegmédiá) autonóm működése, vagy a közép-kelet-európai társadalmak esetében a változatlanul monopolhelyzetben lévő politikai rendszer tudatos beavatkozása és saját racionalitása határozza-e meg az egyéb részrendszerek működését.

A munka elkészítése az Európai Unió támogatásával, a TÁMOP 4.2.1. B-11/2/KMR-2011-0002. sz. projekt keretében valósult meg.

„Az információ hatalom” – Kihívások és megoldások az információs társadalmakban

BUDAY-SÁNTHA Andrea
Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest
drbudaysantha@gmail.com

A napjainkban zajló világszintű folyamatok – globalizáció, a világválság, digitális világ térhódítása, az információs és kommunikációs forradalom – gyökeresen átalakítják a régi társadalmi, gazdasági struktúrákat, a piacokat, az ipari társadalmakat az információs társadalmak irányába mozzgatják, és új kommunikációs iparágak fejlődnek ki. E folyamat a régi struktúrák elégtelensége és a folyamatosan éleződő verseny szülöttje, ahol a siker kulcsa az információs technológiák nyújtotta innovatív lehetőségeket kihasználó, arra épülő társadalomban rejlik. Ma ez jelenti az egyik kitörési pontot a gazdasági világválság, az elmaradottság leküzdésében. A digitális hálózatok egyrészt hozzájárulnak a hatékony állami, szervezeti működés kialakításához, annak racionalizálásához, ár-, és költségcsökkentéshez, másrészt pedig felértékelik az információ szerepét, mint termelési tényező, ezzel a versenyképességet növelik, és új fejlődési pályára helyezik a fejlett társadalmakat, átrendezve eddigi szerkezetüket. Európa jövője attól függ, hogy képes-e lépést tartani a technológiai verseny kihívásaival, ugyanakkor szükség lenne a megfelelő jogi környezet kialakítására, valamint az információs gazdasági-társadalmi berendezkedés fejlődése érdekében minden területnek a rendelkezésre álló forrásaiknak, eszközeiknek minél hatékonyabb kihasználására. A fő feladat a versenyképesség erősítése, a gazdasági, társadalmi és politikai modernizáció, illetve stabilitás, innovatív tőkebevonás, nagyobb hozzáadott értéket képviselő termelő és szolgáltató tevékenység bővítése, digitális hálózatok fejlesztése és kiaknázása.

Ezek a tendenciák a jogi környezet alakulására is jelentős hatással vannak. A jogalkotók új szabályok alkotásával kívánják lépést tartani a változásokkal, aminek eredménye a jogi környezet folyamatos változása, új jogágak kialakulása. Ennek megnyilvánulása a kommunikációs jog is, mint új, keresztülfekvő jogág, - mely felöleli a kommunikációs életviszonyokra vonatkozó normák összességét, - meghatározza a kommunikáció jogi kereteit, a lehetőségeket és korlátokat a kommunikáció területén. Egyúttal integrálja, egy önálló és komplex rendszert képez a jogrendszerekben. Ennek a fejlődésnek és a világméretű tendenciák hatására *reális esély van arra, hogy e jogterület a jövő jogágává váljon.*

E jogterület fejlődését az is jelzi, hogy meghatározó jelentőségű nemzetközi egyezmények, és kommunikációs normák születnek az EU-ban és az egyes tagországokban. Ezen változások és azok új tartalmi elemei, nemcsak a tagországok érdeklődésének középpontjába, hanem a nemzetközi gazdasági, politikai élet, valamint az EU és a világsajtó figyelmének fókuszába is kerül. *A kommunikációs és médiapiac szabályozásának változásai azonban további kihívásokat tartogat a társadalom, a politika és a gazdasági szereplők részére a XXI. században.*

A társadalomtudományok oktatásának módszertani lehetőségei

CSEHNÉ PAPP Imola
Szent István Egyetem, Gödöllő
papp.imola@gtk.szie.hu

A tanulmány arra keresi a választ, hogy miként lehet egy társadalomtudományi tantárgycsoporthoz tartozó diszciplína – a munkaerő-piaci ismeretek (mint elméleti tárgy) – oktatását az andragógia szakos munkavállalási tanácsadó szakirányos hallgatók gyakorlatorientált képzésébe beilleszteni. Ezen tárgy oktatásának az a célja, hogy áttekintést nyújtson a munkaerőpiac működéséről, a munkanélküliség nemzetközi és hazai helyzetéről. A tárgy elsajátítása után a hallgató képessé válik arra, hogy megértse a munkaerő-piaci folyamatokat, magyarázatot adjon a különböző összefüggésekre, mely a rugalmas ismeretek mellett szemléletet is közvetít. Mivel ennek az elmélet-orientált tantárgynak bizonyos részeit a hallgatók jövőben munkájukban felhasználják, így válik szükségessé, hogy oktatása gyakorlatorientált legyen. A vizsgálat – mely egy komplex kutatás egyik komponense csupán - célja volt kérdőíves felméréssel feltérképezni, hogy van-e eltérés a tantárgy megítélésében azon hallgatók között, akik csak előadás, illetve akik gyakorlat formájában is tanulták a munkaerő-piaci ismereteket. Megállapítható, hogy jelentős véleménykülönbségek fedezhetők fel a megkérdezettek között a tantárgy meglátásában: kedvezőbben ítélik meg azok a hallgatók, akik kombinált formában hallgatták, mint azok, akik csak előadásként. A vizsgálat eredményeire alapozva a tantárgy oktatásához olyan módszertani gyűjtemény összeállítása is tervezett, amely bármely más társadalomtudományi tárgy gyakorlatorientált oktatását is segítheti.

Fogyasztóvédelmi feladatot ellátó hatóságok lakossági megítélésére ható tényezőinek feltárása

Csiszár Csilla Margit
Miskolci Egyetem, Miskolc
csiszar.csilla@uni-miskolc.hu

Az államigazgatás szervezetrendszerében a fogyasztóvédelmi feladatot ellátó állami szervezetek minden országban, köztük Magyarországon is meghatározó szerepet töltenek be. A cikk rendszerbe foglalja és bemutatja a magyarországi fogyasztóvédelem állami intézményrendszerét, majd feltárja és rendszerbe foglalja azokat a tényezőket, amelyek meghatározó jelentőséggel befolyásolják a fogyasztóvédelmi hatóságok tevékenységének lakossági megítélését. A kutatás abból a feltételezésből indul ki, hogy a fogyasztóvédelmi feladatot ellátó állami szervezetek lakossági megítélését számos tényező befolyásolja, és ezek a tényezők csoportosíthatóak és számszerűsíthetőek. A szerző a megítélés mérésére szerkeszt egy modellt, melyhez először feltérképezi a fogyasztóvédelmi intézmények főbb tevékenységi területeit, a megítélésükre ható főbb tényezőket és azok értékelési szempontjait. A kutatás hazai és nemzetközi szakirodalom, jogszabályi feldolgozáson, a szervezetek éves beszámolóin, és az Európai Bizottság által végzett Eurobarometer és Flashbarometer felmérések eredményeinek elemzésén alapszik.

Tehetségfejlesztés lehetőségei az ifjúságpolitikában

Dobó Marianna
Eszterházy Károly Főiskola, Eger
domar@ektf.hu

A jelenkor egyik legfontosabb kihívása a tehetségek felismerése, támogatása és fejlesztése. A kivételes képesség azonban egyszerre jelenthet az egyén számára áldást és terhet, ugyanis optimális esetekben a felismert tehetség fejleszthető, ellenkező esetben akár számos, súlyos betegség tüneteit is okozhatja. A tehetséges gyermekek gyakran aszociális tulajdonságokkal bírnak, különleges képességeik miatt a különállásuk erős, közösségi életbe történő bekapcsolásuk nehéz.

A tehetségfejlesztéssel kapcsolatban a kutatók és a pedagógusok több kérdésben konszenzusra jutottak. Az egyik ilyen közösen elfogadott álláspont, hogy a tehetségfejlesztés színtere és szereplője az oktatás (iskola), továbbá a család és a kortárscsoport. Ebben a hármás egységben az oktatásnak – mint egyetlen szervezett keretnek - domináns szerepet tulajdonítanak, és hangsúlyozzák a többi csoport kiegészítő jellegét. Vallják, hogy a felismert tehetség támogatása leginkább a szervezeti keretekben menedzselhető. Leginkább a korai életszakaszban (kisiskoláskorban vagy előtte).

Kevésbé kutatott terület az ifjúkorban felismert / felismerhető képességek, illetve a korábban felismert képességek ifjúkori és fiatal felnőtt támogatása, a benne potenciálisan megjelenhető új szereplőknek (települések, lokális közösségek, civil szervezetek) és módszerek változásának (tehetséggondozás helyett tehetségtámogatás).

A tervezett előadásban és a tanulmányban az oktatási és kutatási tapasztalataimra építve a következő területeket kívánom bemutatni:

- Melyek a tehetségfejlesztés társadalmi alapjai, aspektusai a helyi társadalmi / közösségi szinteken. E téma kapcsán célokom a szülők, tanárok, kortársak tevékenységeinek, katalizátori hatásainak feltárása a tehetség-felismerés és – támogatás kései (ifjúkori) szakaszában.
- Fontosnak tartom az oktatási rendszerben megjelenő gyakorlatok bemutatását, foglalkozni kívánok azzal, hogy milyen sajátosságokat hordoznak az iskolai tehetségfejlesztő programok. Külön figyelmet szentelek az oktatástechnológiai módszereknek az oktatáson kívüli és azon túli felhasználási, adaptálási lehetőségeivel.

Instant bölcsességek és olvasási stratégiák

DOMOKOS Áron
Kaposvári Egyetem, Kaposvár
aron-domokos@chello.hu

A populáris ezotéria mint a késő újkor egyik alternatív világképe/ideológiája a nyugati társadalmak minden rétegéhez eljut, így a könyvesboltok polcain megjelenő - életről, halálról, keleti filozófiákról, meditációról, mágiáról, misztikáról, parapszichológiáról, rejtélyes, ősi dolgokról, titkos tanításokról szóló - könyvek, füzetek mára senkit sem lepnek meg. A leginkább életrecepteket nyújtó kulturális konstrukciók kialakulásának társadalmi-történelmi-lélektani okai azonban nem teljesen tisztázottak. Johann Grolle például így morfondíroz egy tanulmányában: „Napi munkáját befejezve miért fordul jósnőhöz egy vállalati osztályvezető, a nőügyi megbízott miért vesz részt boszorkányhívó rítuson? Miért hisz minden harmadik ember a feltámadásban, míg minden második a védőangyalokban?” Persze, ezeknél általánosabb kérdéseket is feltehetünk: Miért vált az önmegvalósítást propagáló pszichológia az emberi boldogság legfőbb letéteményesévé? Az alternatív gyógyászat miért hódít el egyre nagyobb tömegeket a hagyományos orvoslás elől? Ha az olvasási szokásokra vagyunk kíváncsiak, újabb kérdések merülhetnek fel: Miért váltak az angyalkártyák/meditációs kártyák az utóbbi években a könyvkiadás legkeresettebb árucikkeivé? Miért terjednek annyira az életművészeti tradíciók leginkább zanzásított formában? Miért fogyhatott el Müller Péter Szeretetkönyve és Jóskönyve több százezer példányban? Egyáltalán: Hogyan épülnek fel ezek a szövegek? Kik olvassák őket, és milyen olvasási stratégiát alkalmaznak? A TÁRKI és az OSZK közös, 2005 őszén végzett, országos, reprezentatív vizsgálatának eredményei szerint (melyben az olvasmány stílusára és a vallásosság kapcsolatára is kitérnek) az „Áltudomány: életmód/ezotéria” kategóriája 4, 56%-ot ért el. Az arány igen magas és egy igen tág narrációs csoportot érint. Előadásomban elsősorban az ún. rövid-prózával, az aforizmák, a maximák, az anekdoták, és a „keleti” rövid tanító szövegek hagyományait ötvöző ezoterikus életbölcsességek/életreceptek jelenségével foglalkozom – a „Tudatos életmód” c. Facebook-oldal elemzésén keresztül.

Inkluzív oktatás a tanítóképzésben

FÁBIÁNNÉ ANDRÓNYI Katalin
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba
f.andronyi.katalin@gmail.com

Előadásom témája az inkluzív oktatás szerepe a társadalmi felzárkóztatásban. Ez a téma régóta szerepel a szakirodalomban, megközelítésem újszerűsége abban mutatkozik meg, hogy jelen előadásban nem akarom bizonyítani a hagyományostól eltérő oktatási módszerek hatékonyságát a hátrányos helyzetű, elsősorban roma gyerekek iskolai sikeressége terén – ezt már bizonyítottnak tekintem, előadásomban csak röviden ismertetem az inkluzív nevelés szükségességének okait.

Tehát nem az általános iskola felől közelítem meg az inkluzív iskola kérdéskörét, hanem a felsőoktatás oldaláról: azt vizsgálom, hogy a leendő tanítók, akiknél a módszertani és szemléletbeli változás elindulhat, felsőfokú tanulmányaik során milyen mértékben és tartalommal találkoznak romológiai ismeretekkel, interkulturális megközelítésekkel, alternatív pedagógiai módszerekkel, inkluzivitással. Bemutatom, hogy a magyar tanítóképzés struktúrája mennyire igazodott a társadalom- és neveléstudományban már ismert és elfogadott pedagógiai szemléletváltáshoz. Kutatásom során a tanítóképzést folytató magyar felsőoktatási intézmények kurzuskínálatát vizsgálom, ezeken keresztül mutatom be, hogy milyen súllyal (kötelező vagy szabadon választható, milyen kreditszámmal) és milyen tartalommal (tantárgyleírások tartalomelemzése) jelennek meg a tanítóképzésben a fent említett tartalmak. Céлом, hogy rávilágítsak: a felsőoktatás modernizálásával indítható el az a folyamat, amely ezután az alapfokú oktatásra kiterjesztve hatását, elősegítheti a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek iskolai sikerességét, növelheti életésélyeiket, társadalmi felzárkózásukat.

Legitimációs válságelméletek és -gyakorlatok

FEKETE Sándor
Miskolci Egyetem, Miskolc
feketesandor@gmail.com

A legitimációs válságelméletek tanulmányozása számomra a következő tanulsággal szolgált: a társadalom támogatottságának elvesztése bármilyen okból természetesen a legitimitás elvesztéséhez vezet. A meggyengült legitimitással rendelkező kormány cselekvése aligha lehet effektív, hiszen intézkedéseinek nagy része megfeneklik az erősödő társadalmi ellenállás zátonyain. A nem hatékony kormányzat sorozatos kudarcai következtében a társadalmi elégedetlenség annyira felerősödhet, hogy az szélsőséges esetben fessegetheti akár a fennálló politikai berendezkedés kereteit is. A demokráciákban is fennáll a legitimitás válság lehetősége, de bizonyos védettséget élveznek azáltal, hogy különböző eljárások (pl. népszavazás) segítségével a rendszer megrendülésének, válságának a kockázata a minimálisra csökkenthető. Egy legitimitását veszített kormány még idejében leváltható, s így elkerülhető, hogy a válság a politikai rendszer egészét veszélyeztesse.

Előadásom második felében kitérek az államszocialista országok legitimációs sajátosságaira, mivel e rendszerek bemutatására nem alkalmasak a Nyugat-Európában használatos elméleti keretek. Az e témában rendelkezésemre álló szakirodalom alapján megállapítható, hogy bár e rendszerek jellegükből adódóan nem tarthattak igényt normatív igazolásra, mégis törekedtek a struktúra működését valamiféle tömegjelöléssel, konszenzussal igazolni. A rendszer igazolásában rövid ideig az ún. „negatív legitimáció” működött közre, amely azért működhetett, mert az új rend egy, a társadalom által elutasított másik rendet váltott fel. Az államszocialista országok további sajátosságaként megemlítendő még a nyugati demokráciák politikai berendezkedésének lemásolása, amelytől alighanem szintén legitimációs többletet reméltek, ám az állam döntéshozó szervei mellett, vagy azok mögött, megkezdődött a párt döntéshozó szerveinek kiépítése is.

Végül a magyarországi átmenet legitimációs gondjainak tárgyalásával zárom az előadást. Feltételezem, hogy a magyarországi rendszerváltozás során az újonnan formálódó politikai rendszer átmenetileg kénytelen volt komoly legitimációs zavarokkal szembenézni. A témában publikált és általam tárgyalandó szerzők véleménye megegyezik abban, hogy a régi rend megszűnésével egy legitimációs vákuum keletkezett, amely annak volt köszönhető, hogy a régi rend legitimitása megszűnt, és az új pártok legitimitása ekkor még kérdéses volt, hiszen társadalmi bázisuk még nem volt felmérhető.

Jelentés és filozófia a magyar gazdasági szaknyelvben

FRANG Gizella

Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron

gizellafrang@gmail.com

Az eltelt évtizedekben magyar nyelvünk jelentésbeli egysége egyre inkább felbomlott. Szinte az élet minden területének szaknyelveiben drasztikusan nyílik az *értelmezési olló*.

Elengedhetetlen tehát, hogy a huszonnegyedik órában visszataláljunk szavaink eredeti jelentéséhez, nyelvünk megfelelő használatával felélesszük a benne rejlő tudást és gondolkodást. Mindez: az újra felfedezendő anyanyelv és a mögöttes gondolkodás - tudatos használattal, visszavezetheti népünket lét-problémáink nemzeti megoldásához.

És nem csupán a magyarságnak lenne erre szüksége: valamennyi nemzetnek, amely kiutat próbál keresni a mai erkölcsi, szellemi és materiális csapdából, hogy élhető otthont teremtsen polgárainak. A mai merkantilisa gazdasági létfelfogás zsákutcáit látva szembesülnünk kell népünk többezer éves szemléletével, melyet az anyanyelv is elárul.

Nyelv és gondolkodás összefüggésének legtisztább tükre a szókészlet történeti változása, hiszen az adott korról való gondolkodás a korabeli nyelvhasználatban látszik legjobban. A szókészlet változása valamint a szójelentés történeti alakulása megmutatja a társadalomszerkezeti és filozófiai módosulásokat.

Az általam (a Történeti Etimológiai Szótár, Magyar Szinonima Szótár, Czuczor-Fogarasi Szótár, Czeglédi Katalin gyökszótára alapján) vizsgált – és már feltételezhetően a sztyeppe kultúrából magunkkal hozott gazdasági alapszavak egyértelműen bizonyítják eleink *etikus gazdasági személetét*, amelyben a gazdaság a *közösségben élő embert szolgálta*, és a reform-korig csak annyira volt fontos, amennyire a mindennapi élet azt megkívánta, alapja pedig közösségi szinten a bizalom volt és a becsület.

A pécsi Európa Kulturális Fővárosa projekt infrastrukturális beruházásai a többszintű döntéshozatal rendszerében

GRÜNHUT Zoltán

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Pécs

grunhut@rkk.hu

Az előadás egy ESPON-kutatás (TANGO – Territorial Approaches for New Governance) keretében készült, a pécsi Európa Kulturális Fővárosa (EKF) 2010 projekt kormányzási tapasztalatait feltáró és értékelő esettanulmány legfontosabb megállapításai közül mutatja be azon aspektusokat, amelyek a program során megvalósított infrastrukturális beruházásokkal hozhatóak összefüggésbe.

Először is áttekintésre kerülnek az EKF többszintű, uniós, központi és helyi szintű döntéshozatali rendszerének sajátosságai; a struktúrában eszközölt sűrű változások és azok hatásai; a beruházások tendereztetése és lebonyolítása végett alkalmazott intézményi megoldások; a különböző szintek és szektorok közötti szinergiák hiányai; továbbá a tervezési, döntési és pénzügyi kapacitások, hatáskörök egyenlőtlenségei.

Másodsorban az előadás bemutatja, hogy az infrastrukturális fejlesztések előkészítése és kivitelezése során mennyiben sikerült bevonni a különböző lokális stakeholdereket (szakértőket, művésztsadalmat, civileket, piaci szereplőket), továbbá a városi lakosságot, s az milyen következményekkel járt rövid-, illetve járhat hosszabb távon.

A különböző dokumentumok (jegyzőkönyvek, határozatok, monitoring beszámolók, jelentések, pályázati iratok, stb.), és szakirodalmi források feldolgozására, továbbá interjúkra épülő kutatás legfontosabb eredményei a következőkben összegezhetőek:

- Az infrastrukturális fejlesztéseket kezdettől fogva elkülönülten kezelték a döntéshozatali struktúrában, az önkormányzat pénzügyi korlátai miatt alapjaiban érvényesültek a központi kormányzat centralizációs törekvései.
- A helyi stakeholderek teljes köre kiszorult a tervezési és előkészítési fázisból, minek okán sérült a lokális beágyazottság, mely kihatott a fenntarthatóságra is.
- A beruházások tendereztetését, a kifizetések ütemezését, az előrehaladás kontrollját a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség regionális szerve végezte jogszabályi formában rögzített alapelvek mentén, mely stabilitást adott, de megnehezítette a kihívásokhoz való adaptációt.
- A menedzsment szervezeti és működési szempontból egyaránt jelentős tapasztalatokra tett szert, alkalmazkodott az uniós gyakorlatokhoz, elsajátította a szükséges speciális tudást, mely távlati értelemben is potenciálnak tekinthető.
- A helyi piaci szereplők úgy a megvalósításból, mind az üzemeltetésből kimaradtak, mely jelentősen közrejátszik a jelenlegi fenntarthatósági problémák mélyülésében.

Kisebbségben.

A szlovákiai cigányok iskolai és társadalmi integrációjáról

HANGÁCSI Zsuzsanna
Miskolci Egyetem, Miskolc
zsurtica@gmail.com

A magyarországi médiában gyakran felmerül Szlovákia és a kisebbségek helyzete, ekkor általában a szlovákiai magyarokat érintő nyelvtörvényről, kétnyelvűségről, (nyelvi) jogokról, magyar iskolákról, magyarverésről, létszámcsökkenésről szóló híreket hallunk. Azonban figyelmes szemlélő a 2011-es népszámlálási adatok tükrében (is) könnyen észreveheti egy másik kisebbség létezését és egyre határozottabb térhódítását: a romákét.

Magyarországon töltött tanulói éveim során számos jól működő kezdeményezésről szereztem tudomást, mint például a Hejőkeresztúron vagy Abaújkéren sikeresen működő integrált általános iskola, a berettyóújfalui Igazgyöngy Művészeti Iskola vagy a miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégium. Jogosan merül fel a kérdés, vajon mi történik ezalatt szülőországomban: Szlovákiában, milyen lépéseket tesznek a többségi-kisebbségi együttélés érdekében? Kik azok a magyar cigányok és szlovák cigányok, mennyien vannak, hogyan élnek, hogyan élik meg identitásukat, milyen nyelven beszélnek, tanulnak.

Előadásom célja felvázolni a cigány-magyar-szlovák helyzetet, az óhatatlanul felmerülő problémák megoldási lehetőségeit, különös tekintettel az oktatásra. Továbbá a szlovákiai cigányhelyzet feltérképezése, valamint Bibiána Hlebová multikulturális-emociónális nevelési modelljének bemutatása. A szlovák-cigány és magyar-cigány konfliktus vizsgálatához, megértéséhez elengedhetetlen a szlovák-magyar kérdés tárgyalása is. Így ez a munka egyúttal a szlovákiai magyarság, azaz saját népem, létem kérdéseire is választ keres, helyzetet jelent egy kisebbségről kisebbségi perspektívából.

Turizmus és területfejlesztés az Ister-Granum EGTC példáján. A Mária Valéria nemzetközi borút lehetősége

HARTL Mónika
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Esztergom
hartl@citromail.hu

A szlovák-magyar határmenti terület kitörési pontját keresem. Vizsgálom a határmenti szerep változását az Európai Unióhoz való csatlakozás előtti és azt követő időszakban. A gazdasági diverzifikáció egyik mozgatórugója a turizmusfejlesztése.

Az Európai Unióhoz való csatlakozással felértékelődött a vidéki lakosság helyben maradását elősegítő gazdaság támogatása. A lehetőségek egyike: a természettel szoros összhangban lévő ökoturizmus, falusi és agrárturizmus fejlesztése.

Az Ister- GranumEGTC területén a két szomszédos ország közötti szimbolikus kapcsolatot jelenti a Mária Valéria híd, hatása viszont elengedhetetlen katalizátor szerepet tölt be.

A híd-szerep kiteljesedése függ a határ átjárhatóságától, a határon átívelő kapcsolatok sokszínűségétől.

Kutatásomban azt vizsgálom, hogy a gazdasági- társadalmi kapcsolatokat Szlovákia és Magyarország között miként befolyásolja a határ jelenléte. Mennyire „járható át” a nemrégiben újjáépített Mária Valéria-híd. Vizsgálódásom kiemelten a turizmus dimenzióival foglalkozik, azon belül a határon átívelő „*Mária Valéria Nemzetközi Borút*” kialakításának lehetőségével. Miként egészíti ki egymást a Duna bal és jobb partja adta borturisztikai szolgáltatás. A SWOT analízis segítségével feltárom a desztináció adta lehetőségeket, az Ister-Granum EGTC területén. Kiemelem, hogy a regionális gazdaság fejlesztésében elengedhetetlen tényező a turizmus fejlesztése, mely lehetőséget teremt a helyi áruk és a szolgáltatások értékesítésére, mely a borturizmus kapcsán remek potenciállal bír.

Az idegenforgalom fejlesztéséhez elengedhetetlen az infrastruktúra és a szolgáltatások magas színvonala. A határmenti desztinációk vonzerőt tudnak gyakorolni a külső befektetőkre, ezáltal teljessé válhat a multiplikátor hatás. Miként hat a terület fejlődésére Vizsgálom az elkezdett és megvalósult fejlesztéseket, együttműködő projekteket.

A magyar választási rendszer változásai a 2011. évi CCIII. törvény elfogadása után

HORVÁTH Ágnes
Eszterházy Károly Főiskola, Eger
elon456@yahoo.com

A magyar parlamentarizmus addig elmúl 20 évében a választási törvényeket többször módosították, de a legutóbbi és egyben talán a legszélesebb változtatás a 2011. évi CCIII. törvény megalkotása során történt. Ebben a törvényben olyan elemek is megjelennek, amelyek egyébként az elmúlt 20 év törvényhozási folyamataiban sorozatosan jelen voltak, de a különböző parlamenti erőviszonyoknak és változó érdekeknek köszönhetően nem kaptak kellő támogatottságot a képviselők részéről. Ilyen elemek például a kisebb létszámú parlament, illetve a választási rendszer egyfordulósá tétele. Az új törvény egyik legvitatottabb eleme mégis a választási jog előzetes regisztrációhoz való kötése volt, amelyet később az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek talált, így kikerült a törvényből. Ez a hazai viszonylatban szokatlanul számító gyakorlat, a világ számos országában létezik igaz, a hazai megoldása a legszigorúbbak közé volt sorolható, valószínűleg azért, mert az eredeti rendelkezés a bizonytalanokat, illetve azokat a társadalmi osztályokat próbálta meg kiküszöbölni a rendszerből, akik szavazataikkal például anyagi ellenszolgáltatás mellett voltak képesek támogatni különböző politikai erőket. A választási törvenymódosítás másik kritikus pontja a határon túli magyarok szavazati jogának kérdése volt, annál is inkább, hiszen a kárpátaljai és a szlovákiai magyarok esetében, akik kettős állampolgársághoz folyamodtak és így szavazati joghoz jutottak, a magyar kormány úgy gondolta, hogy nem szeretnék, ha ők megjelenének a rendszerben, hiszen úgy gondolták, hogy kettős állampolgárságuk kiderülése esetén a hazájukban hátrányos megkülönböztetés éri majd őket. Ezért az ottani választópolgárok adatai titkosítottak lesznek, amely viszont növelheti a visszaélések lehetőségeit az adatok hiányában. Mindezekre a felmerülő problémákra még nem sikerült megfelelő válaszokat találni, de a választásokig már csak egy év van hátra.

„Ez úgy igaz, ahogy hiszitek...” – nagyotmondó mesélők nyomában Berecz Andrással –

KARÁCSONY-MOLNÁR Erika
Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác
kmerika44@gmail.com

Az első és második világháborús katona hazajött a sok nyomorúságból, vett egy nagy levegőt és mókázni kezdett. A rajta esett nagy szörnyűséget mókával ütötte agyon. Nagyotmondó mesékre, katonatörténetekre bukkantunk a Kárpát-medencében. Legtöbbjük arról szól, hogy amerre a magyar katona járt, milyen hatalmas dolgokat látni. Ma is élnek még olyanok, akik a háborúról és a hadifogságról figuráson mesélnek: balsorsnak, bánatnak így öltenek nyelvet. a kutatómunak során mindezek a történetek, hazugságmesék mellett többek között vadászokról, halászkokról szólóakat is megörökítettünk.

A néprajzi kutatómunka, melyről dokumentumfilm is készült, 2001-ben kezdődött és közel két évig tartott. Az ötletet Berecz András ének- és mesemondó Hány emlékest című előadói estje, valamint egy rövid írása adta. Eleinte szinte lehetetlennek tűnt a feladat, hogy még a 21. században is nagyotmondó történetekre találhatók. A gyűjtés több tájegységen, helyszínen történt. A filmbe a következő településekről gyűjtött anyag került: Dunántúl (*Keménfa*); Alföld (*Karcag, Szeged, Nyírkársz*), Bácska (*Temerin*), Erdély (*Csíkmadaras, Csíkrákos, Déva, Gyergyóalfalu, Gyimesbükk, Gyimesfelsőlok, Magyarlapád, Szék, Székelykocsárd*).

A néprajzi gyűjtés során két igazi nagyotmondó egyéniséggel is sikerült találkozni. A többiek *másodlagos közlők*, visszaemlékezéseikből idézték fel a nagyotmondó egyéniségek alakját, történeteit. *A nagyotmondás alkalmi, helyszínei lehettek* pl. a vasárnap délutáni beszélgetések, kártyázások, disznótor, tollfosztó, lakodalom, útnál-kútnál, kocsma, kaszinó, kerekeműhely. A nagyotmondó egyéniségek előforduló *ragadványnevei*: pl. Hazug Pista (Gyergyóalfalu), Igazmondó Medve Gyuri (Nyírkársz), Szőrös Pista (Keménfa), Kozákvágó Mező Sándor (Temerin). Sokan közülük „járt-kelt” emberek voltak, pl. „...egy jobbágytelki székely volt. Ő gyalog északtól délig az egész földtekét bejárta.”; „bejárta Perzsiát, az északi Jeges tengernél is járt! (Temerin); Földközi-tengeren hajókázott (Szék), Szibériában voltak hadifogságban (Nyírkársz, Gyimes).

A nagyotmondók közösség által történő megnevezései a következők: dicsekvők, domborítók, hazugtarisznyák, hanglérkodók, gurigatók, tett bolondok, finoman hazudók, ritka példányú, rendes magyar emberek, stb. Többnyire a közösség által elfogadott, sőt megbecsült emberekről van szó. Ezt egy gyergyóalfalusi értelmiségi rétegből való férfi így fogalmazta meg: „Unalmas lenne nélküle! Halála után-de már most is másképpen hívják majd azt a helyet ahol élt, ahol a háza volt: Nem azt mondják majd Görgény hídján innen és túl, hanem Hazug Pistán innen és túl!” Volt olyan vélemény is, hogy aki a történetet elmesélte, hangsúlyozta, hogy ez csak olyan viccfele: „viccnek bejár, s jó vicc mondjuk azt. Elnevettek egy egész vasárnap délután az ő mondókáin”(Szék). A nagyotmondás egyik legfőbb célja a hallgatóság szórakoztatása volt, a népi tréfálkozó kedv megnyilvánulásai, gazdag fantázia nyilvánul meg bennük. Minden esetben alkotói folyamat, amihez nélkülözhetetlen az előadói tehetség és ihletettség.

A közösség tagjai közül sokan még most is továbbmondják, színezik, változtatják a történeteket, pl. a temerini Kozákvágó Mező Sándor hogyan vágta le 150 kozák fejét, hogyan cserélte el az első világháborúban az ellőtt karját egy másikra a keménfai Szőrös Pista. (A későbbiekben az elcserélt szőrös kezéről nevezték el a nagyotmondót Szőrös Pistának.

Az előadás során részleteket mutatok be a néprajzi dokumentumfilmből, *„Ez az úgy igaz, ahogy hiszitek -nagyotmondó mesélők nyomában Berecz Andrással-*, melynek rendezője voltam. A filmet 34. Magyar Filmszemlén, 2003. januárban mutatták be először, azóta már Európa több országában is vetítették.

A magyar pártok belső szervezeti felépítésének összehasonlítása

KERTÉSZ Krisztián
Általános Vállalkozási Főiskola
kertesz.krisztian@avf.hu

Egy korábbi szakfolyóiratcikkemben ismertettem az ún. „pártcentralizációs index”-et és az ún. „pártcentralizálhatósági index”-et, amelyek arra adnak módszertani háttérrel, hogy a pártok alapszabályainak, belső választási szabályzatainak valamint belső etikai és fegyelmi szabályzatainak mélyelemzésén keresztül össze lehessen hasonlítani az egyes pártok hierarchizáltságának fokát. Jelen előadás célja pedig az, hogy ezen dokumentumok és indikátorok segítségével össze is hasonlítsa és értékelje is a magyar pártok szervezeti centralizáltságának mértékét. Az előadás először röviden összefoglalja és súlyozza azokat a fő szempontokat, amelyek befolyásolják egy párt centralizáltságát (közhatalmi funkciókért – pl. miniszterelnök, országgyűlési képviselő, polgármester, stb. – pályázó jelöltek megversenyeztetésének és kiválasztásának szabályai; pártvezetők, párt-tisztségviselők kiválasztásának módjai; párton belüli fegyelmi eljárások szabályai; a párt regionális rétegződési szintjeinek száma és a funkcióhalmazok lehetőségei; a pártvezetőségtől független esetleges szabad szerveződések léte és hatásköreik). Majd ezek alapján az előadás kilenc magyar pártot (Centrum, Fidesz, Jobbik, KDNP, LMP, MDF, MSZDP, MSZP, SZDSZ) igyekszik értékelni a belső hierarchizáltság foka szempontjából. Az elemzés fényében, a további kutatások lehetőséget nyitnak majd arra, hogy megválaszoljuk például a következő kérdéseket:

- (1) A centralizáltság fokának vajon van-e kihatása a pártok választási eredményeire?
- (2) Annak, hogy az egyes politikusok mennyire centralizált pártban szocializálódtak, vajon van-e hatása a személyes beállítottságukra, ideológiai és közjogi gondolkodásukra, hatalomtechnikai eszközeikre, és esetleges későbbi kormányzati felfogásukra, közjogi intézkedéseikre?
- (3) Magyarországon mekkora a politikai piac „megtámadhatóságának foka”, azaz érvényesül-e az éles verseny, vagy pedig a pártok inkább egyfajta „oligopolista” rendszerben működnek?

A dúlaság intézménye Magyarországon

KISDI Barbara

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba

kisdi.barbara@btk.ppke.hu

Az alternatív mozgalmak sorába tartozó szülésmozgalmak a figyelem középpontjába állították a születés minőségének problémáját. Ez a paradigmaváltás, illetve az erre való felhívás magában foglalja a szülés természetéről és a szülés kapcsán megfogalmazható hatalmi viszonyokról való gondolkodás megváltozását, illetve a magzati kompetenciáról való tudásunk fejlődését. A posztmodern szüléskultúrában a modern – kórházi – szülemódokhoz képest megváltozott a szülésben részt vevő szereplők összetétele. Háttérbe szorult az orvos, és előtérbe került az a támogató környezet, amit a szülest kísérő bába és dúla fémjelez. A modern dúla olyan laikus (nem egészségügyi végzettségű) segítő, aki tanult tudásával, szociális érzékenységgel és női jelenlétével elsősorban konformintézkedésekkel támogatja a vajúdo nőt. Nemzetközi kutatások arra világítanak rá, hogy a dúla jelenlétével zajló születeknél rövidebb a vajúdási idő, kisebb valószínűséggel kérnek gyógyszeres fájdalomcsillapítást, ritkábban van szükség gátmetszésre, fogó és vákuum használatára, és kevesebb a császármetszés. Mivel Magyarországon és a kelet-európai országokban a preventív beavatkozások és a császármetszések száma jóval meghaladja a WHO által elfogadhatónak tartott határértékeket, az összefüggés jelentősége nem kétséges. Magyarországon a dúlaság az alternatív szülemódokat összegző otthonszülés-mozgalom keretein belül fejlődött ki a rendszerváltás után, hamarosan azonban kinőtt belőle a kórházi születeket is kísérő dúla-szervezet, a MODULE (Magyarországi Dúlak Egyesülete), ma pedig már független dúlak is kínálják szolgáltatásaikat. Előadásomban a modern dúla szerepéről, tevékenységi köréről, lehetőségeiről, továbbá társadalmi jellemzőiről és identitásáról kívánok beszélni, illetve arról az intézményesülési folyamatról, ami a magyarországi dúlaságot a nemzetközi alternatív mozgalmak sorába illeszti.

A francia forradalom szellemi öröksége

Kiss László

Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Berettyóújfalu

laci.1234@freemail.hu

Az 1789. július 14-én kirobbant francia forradalomhoz kapcsolódó eszmék és különböző szellemi irányzatok minden kétséget kizárólag meghatározták és meghatározzák a főleg az európai országokban kialakult elvi konfliktusok és politikai események folyamatait. Tanulmányomban a tárgyilagosság igénye mellett mutatom be a forradalom vívmányait; a népszuverenitás elvét és gyakorlatát, az államhatalmak elválasztásának elvét illetve a szabadságjogok és emberi jogok kodifikálását. Előadásomban kitérek arra is, hogy a francia forradalmat követő évszázadban állt össze a liberális demokratizmus összefüggő intézményláncolata, melynek tagjai fogaskerékszerűen kapcsolódnak egymásba. Hangsúlyozom, hogy ez az intézményláncolat az egyetlen politikai rendszer a történelemben, mely a szabadság számottevő mennyiségét, a kormányváltások erőszakmentességét és a közélet nyíltságát aránylag stabil módon biztosítani képes.

A referátum célja egyértelműen az, hogy világos képet nyújtson arról, hogy a részben a francia forradalom hatásaként létrejövő irányzatok (liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus) hogyan hatják át egy adott közösség, egy adott nemzet társadalmát és ez által miképpen tudják befolyásolni, egyúttal alakítani egy adott ország politikáját.

A liberálisokhoz hasonlóan a konzervatívok számára is fontok érték a például a magántulajdon szentsége. Szubjektív módon megállapítom, hogy a konzervativizmus a liberalizmussal szöges ellentétben, vallásos és nemzeti alapon áll. Ugyanakkor rögtön leszögezem, hogy a francia forradalom minden jegyét magán viselő klasszikus liberalizmus és a XXI században jelen lévő neoliberalizmus között számottevő különbségek vannak.

Természetesen meg kell említenem azt is, hogy a francia forradalom esetében nemcsak egyfajta sikertörténetről beszélhetünk, hanem súlyos tehertételekről is. Nem egy „vezér” volt a francia forradalmat követő időszakban, aki a forradalmi erőszakot helyesnek, sőt szükségesnek vélte. Az erőszakot, a terrort, a vérengzést a forradalom természetes kísérőjelenségének vélték. Azaz könnyen átestek abba a tévedésbe, hogy ezek már maguk forradalmi cselekedetek, az ettől visszariadóak pedig a forradalmi ügy számára használhatatlan és gyáva emberek. Ilyen körülmények között születtek a francia forradalomban bekövetkezett vérrontásokhoz hasonló megmozdulások, tébolyok. A sztálini tisztogatások és utánzataik, a kínai kulturális forradalom, és a sort még bőven lehetne folytatni.

Tanulmányom összefoglalásaként megállapítom, hogy egy merev társadalomszerkezet (amilyen a 1780-as évek Franciaországára volt jellemző) szükségszerűen magában hordozza a társadalom „radikális” átalakulását, egyúttal a társadalmi különbségektől hogyan jutunk el a szellemi irányzatok sokszínűségéhez, valamint ezek politika-és közösségformáló hatásaihoz.

Álságos vagy válságos a globális kapitalizmus?

KÖREI László
Miskolci Egyetem, Miskolc
politologus87@gmail.com

A kapitalista rendszer jelenlegi globalizált dimenziójának kritikai szempontú megközelítése főként az európai kontinens nemzetállamaiban mára egy teljesen legitim érvrendszeré vált. Mindez eltérő okokra és indítékokra vezethető vissza.

Azt állítom, hogy a világméretű, kontinenseket is átívelő fiskális adósságcsapdák kialakulása jelenti azt a történeti és lélektani kontextust, amelyben a globális kapitalizmus legújabb típusú, új helyzetre válaszokat kereső kritikái és különböző társadalmi, gazdasági és politikai természetű kritikái adaptációi is létrejöhetnek. Tanulmányomban arra vállalkoztam, hogy elemezzem azokat a tendenciákat, amelyek mentén kialakultak a különböző aspektusú kapitalizmus-kritikák. Ugyanakkor egyértelműsíttem, hogy Európában a szovjet tömb összeomlása révén olyan helyzet teremtődött, hogy a fejlődést és a haladást tekintve a kapitalista berendezkedésnek és a piacgazdaság mechanizmusának nem maradt versenyképes alternatívája, mivel a korábbi szocialista rendszerrel való összehasonlításban egyértelműen felülreprezentált napjainkban is, minden támadás ellenére is.

A globális tendenciák és antiglobalista- kritikai irányzatok, hangsúlyok opozícióját is elemzem munkámban. A neoliberalizmust, mint a jelenkori kapitalisták mainstream gazdasági és politikai stratégiáját állítom szembe a társadalmak irányából érkező szociális szükségletek közpolitikai alternatíváival, melyek eltérő horizontja számos konfliktus és strukturális probléma forrása a 21. században.

A gazdasági globalizáció nem más, mint a világgazdaság szerves rendszerré formálódásának történelmi folyamata. A globális tendenciákat a fejlett, demokratikus, kapitalista európai nemzetgazdaságokban is egyre erősödő antiglobalista irányzatok támadják. A kritikák rendszerint a gazdasági folyamatok mainstream neoliberális vonala ellen irányulnak. Főként az európai politikai rendszer különböző szintjein, struktúráin belül jelenik meg a globális kapitalizmus formájával és módszerével való elégedetlenség, de szinte valamennyi kontinensen meghatározó ez a jelenség. Vizsgálatom fókuszába az európai dimenziót helyeztem.

A kapitalista rendszer fogalma egy rendszer családot jelöl meg, amely országonként és kultúránként különböző változatokban van jelen, s ez igaz a vele szembenálló kritikai és ellenző törekvések adaptációira is. Napjainkban kemény verseny zajlik a tőkés rendszer meghatározó aktorai között a világgazdaságban. Számos mérvadó nemzetközi szaktekintély egyetért abban, hogy a globális kapitalizmus jelenlegi gyakorlata korrekciókra szorul. Politikai és társadalmi síkon Európában a szupranacionalizmussal szemben paradox módon egyidejűleg erősödnek az újmarxista és a nacionalista-populista törekvések, antiglobalista pártok és mozgalmak valamint az euroszeptikus erők. Kialakultak a globális kapitalizmus új típusú, új megoldásokat szorgalmazó kritikai reflexiói is, melyek a 2008-as pénzügyi válság óta egyértelműen legitim érvrendszeré váltak. A folyamat előzményei történetileg nyilván nagyobb periódusra tehetők. A mai kapitalizmus működési korrekciókra szorul: jobb feltételek szükségesek a valódi versenyhez, kevesebb lefölözés, emberbarát és humanizált piacgazdaság.

„Online generáció” versus pénzügyi kultúra

KOVÁCSNÉ HENYE LÍVIA
Volksbank Magyarország, Sopron
700720hl@gmail.com

A jelenleg tanköteles diákok gazdasági ismereteinek szélesítése és tudatosítása nemcsak az egyének életében döntő, hanem a családi és társadalmi életre is komoly hatással van. A középiskolából kikerülve akár a felsőoktatás, akár a munkaerőpiac szembesül ezeknek a diákoknak a pénzügyi kultúrájával. Egyes szociológiai felmérések szerint a „Z” generáció – ez a nemzedék soha nem élt olyan társadalomban, ahol nem volt internet, ők a mai 12-25 évesek – egyszerűen a következő generáció, akik mostanság jelennek meg a munkaerőpiacon – gyermekei rendkívül okosak, nagyon gyakorlatiasak, szimultán több médium felhasználói. Ezek a gyermekek nagyon korán rendelkeztek már mobiltelefonnal, a számítógépet nemcsak használni tudják, hanem az interneten is teljesen kiigazodnak. A pénzügyi kultúra középiskolások körében végzett egyik kutatás eredménye szerint, a gyerekek leginkább a szülőktől szerzik a pénzügyi tapasztalatokat, tanácsokat. A válaszadók közül egyetlen gyermek sem jelölte be az interneten szerzett pénzügyi ismereteket, illetve nem tartják biztonságosnak az online felületeken való „bankolást”, ugyanakkor olyan felhasználói tudással rendelkeznek, amellyel sem a szüleik, sem a tanáraik nem rendelkeznek. A pénzügyintézetek rengeteg pénzt és energiát fektetnek abba, hogy az elektronikus csatornákon biztonsággal intézhessék az ügyfelek a pénzügyi tranzakcióikat. Az informatika világforradalmi fejlődését ezek a fiatalok bőrükön tapasztalhatják meg nap, mint nap, azonban az eredmények szerint mégsem részesítik előnyben az online szolgáltatásokat a pénzügyeik intézésében. A világhálón való pénzügyek biztonsága, megbízhatósága minden pénzügyintézet számára elengedhetetlen, magas prioritású feladat, a fiatalok ennek ellenére nem tartják biztonságosnak az interneten végzett tranzakciókat. Nagyobb hangsúllyal kellene ezt közvetíteni a fiatalok felé – főleg akkor, ha feltételezhetjük, hogy ők a szabadidejük nagy részét az internet előtt töltik –, hogy e tekintetben is használják a világhálót, jelentős időt, pénzt megtakarítva a háztartások számára.

A pénzügyi szolgáltató szektorok területi dimenziói a Közép-kelet-európai térségben. Közös alapok és eltérő utak

Kovács Sándor Zsolt

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Pécs
skovacs@rkk.hu

Az 1990-es évek eleje a politikai és gazdasági átmenet éve a kelet- és közép-európai országokban, ezek az országok ekkor váltak a szocialista tervgazdaságokból nyílt piacgazdaságokká. Ez természetesen új, modern pénzügyi szerkezetet is igényelt, így ezidőtájt (elsőként Magyarországon, 1987-ben) az egyszintű bankrendszereket ezekben az országokban felváltották a kétszintű bankrendszerek, ahol a központi bank mellett már megjelentek, illetve megjelenhettek a kereskedelmi bankok is. További közös tendenciák a rendszerváltást követően a CEE országok bankpiacainak tekintetében: (1) szektorális és működési akadályok megszüntetése; (2) magántulajdonú bankok alapításának engedélyezése; (3) külföldi- és közös tulajdonú bankok működésének engedélyezése; (4) bankok alapításának liberalizációja. Mindezek a trendek és tendenciák adták a közös kiindulás alapját az érintett országoknak, de nem determinálták a fejlődés útját

A területi dimenzió tekintetében elmondható, hogy az adott ország közigazgatási, irányítási struktúrájához hasonlóan a bankhálózat struktúrája is lehet centralizált, illetve decentralizált és általában ez a két rendszer e tekintetben azonos jegeket visel. Éppen ezért érdemes vizsgálni az ugyanazon szituációból induló rendszer mai területi képét, melyek közül a terjedelmi korlátok miatt az absztrakt csak a két szélső példát mutatja be.

Magyarország: A gazdasági átmenetet követő privatizációs és bankalapítási hullámnak köszönhetően jelentős külföldi tőkével jelentek meg nemzetközileg is nagynak mondható bankcsoportok az országban. Ezek az intézmények kivétel nélkül budapesti székhelyet választottak, vidéki, regionális igazgatóságaik csak informális szereppel bírtak. Ellenpólusként talán a takarékszövetkezetek említhetők a maguk közel 1500 kirendeltségével, de így is csak a teljes piac mintegy 5%-át birtokolják. Röviden megfogalmazva Magyarországon egy erősen centralizált modell alakult ki.

Lengyelország: A kétszintű bankrendszer kialakulását követően rögtön egy decentralizált struktúra született Lengyelországban, ahol ugyan a legnagyobb központ a főváros, Varsó, de csak a bankközpontok 43,5%-a található itt. A bankalapítások a regionális központokat sem kerülték el így Lódz, Gdansk, Katowice, Krakkó, Wroclav, Bydgoszcz, Szczecin és Lublin is regionális bankközpontokká válhattak. Ezt a tendenciát a külföldi bankok megjelenése és a privatizációs időszak sem változtatta meg, azóta is fennmaradtak a vidéki bankközpontok.

A visegrádi országok vállalati információs rendszerek használati szokásainak elemzése és értékelése

KRIDLOVÁ Anita
Miskolci Egyetem, Miskolc
anitacska84@freemail.hu

A döntések alapja az információ. A mai gazdasági, társadalmi, technikai fejlődés mellett egy vállalatnak fel kell ismernie, hogy ha jobb eredményeket és új piaci lehetőségeket akar elérni, meg kell változtatnia gondolkodásmódját és fel kell ismernie azt, hogy a 21. században a versenyképesség megtartásához ki kell építeniük és folyamatosan fejleszteniük kell információs rendszereiket. Az információs rendszer kialakításához hozzátartozik az információs szükséglet, az információ megszerzése és feldolgozása. Minden információs rendszer elsődleges célja a probléma megoldása, tárolja a megoldáshoz szükséges információkat, korrigálja, visszakereshetővé teszi, adatokat közvetít, feldolgoz, átalakít és megjelenít.

A Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi kara által készített kérdőív célja, adatgyűjtés a vállalati információs rendszerek használati szokásairól. A kérdőíves felmérés eredménye alapját képezi egy összehasonlító elemzésnek, mely a különböző országok vállalati információs rendszerek használati szokásai közötti különbségek meghatározását célozza. Kutatásunk során nagy hangsúlyt fektetünk a kis- és középvállalkozások információs rendszereinek használati szokásainak elemzésére és értékelésére, ugyanis az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt kaptak a kis- és középvállalkozások. Mindez nem véletlen, hiszen jelentős szerepet töltenek be, mind a társadalomban, mind a gazdaságban. A kutatás eredményeképpen választ kapunk a vállalkozások internet üzleti felhasználásáról, az internet-, az egyes információs rendszerek használatának gyakoriságáról, mennyiben nyújt támogatás a gazdaságossági elemzések területén, valamint a vállalati működés mely területén jellemző az információs rendszer rendszeres alkalmazása. S nem utolsó sorban választ kapunk az információmenedzsment fontosságára, valamint az informatikai stratégia előfordulásának gyakoriságára az egyes vállalkozásokban. A kérdőív részletesen kifejti az informatikai struktúra, internethasználat valamint az internet üzleti felhasználásra vonatkozó adatokat. Az információs rendszerek használata a vállalat mindennapjaiban, céljainak elérésében valamint a vállalatfejlesztésben adja a kérdőív fő irányvonalát. A kutatás kiterjed az információmenedzsmentre valamint ezek költségeire. Ennek segítségével átfogó képet kapunk a vállalat működésének informatikai hátteréről, hatásmechanizmusáról.

A klímaváltozás társadalmi-gazdasági hatásai

KULCSÁR László
Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron
la.kulcsar@gmail.com

A klímaváltozás kutatása az elmúlt évtizedekben jelentős mértékben intenzívebbé vált, s globális, illetőleg regionális vizsgálata elismert kutatási terület lett. Ezt jelzi a tudományok publikációk, könyvek és folyóiratok növekvő száma. Kevés olyan vizsgálat van azonban, amelyek nem földrészek, vagy országok, hanem kisebb területi egységek klímaváltozásának sajátosságaira is kitér, s még kevesebb olyan vizsgálatot találunk, amely ennek a népszerű témának társadalmi-gazdasági hatását kutatta.

Ez az anyag része egy nagyobb interdiszciplináris kutatásnak, amely Magyarországon a TÁMOP-4.2.2.a-11/1/konv. jelzést viseli. A kutatás címe: *„Agrárklíma: az előrevetített klímaváltozás hatáselemzése és az alkalmazkodás lehetőségei az erdészeti és agrárszektorban”*. A hatáselemzés és az alkalmazkodás sajátosságainak vizsgálata során természettudósok és társadalomtudósok együttes munkája lesz jellemző.

Az előadás felhívja a figyelmet a klímaváltozás társadalmi-gazdasági hatásainak nehéz definiálására, azonosítására, s így a vonatkozó előrejelzések sokszor bizonytalan talajon mozognak. A gazdaság, a népességviszonyaiban folyamatosan módosulások figyelhetők meg a klimatikus hatások nélkül is. A klímaváltozás csak az egyik faktor azok közül, amelyek a gazdasági szerkezet átalakulásához hozzájárulnak, a mezőgazdaság és az erdőgazdaság foglalkoztatási, jövedelmi viszonyaiban, a gazdasági magatartásokban, elképzelésekben változásokat okozhatnak, s hasonlóképpen csak az egyik tényezőt jelentik, amely a népesség megmozdulására szívó, vagy nyomó regionális hatást gyakorolnak.

Az előadás a nemzetközi szakirodalmat tekinti át, s ebben az értelemben hozzájárul az említett kutatás megalapozásához.

A magyarországi fogyatékkal élők társadalmi hálói

LAKI Ildikó

MTA TK Szociológiai Intézet, Budapest

laki.ildiko@socio.mta.hu

Előadásomban a magyarországi fogyatékkal élők társadalmi, állami és civil szerveződési formáit szeretném bemutatni. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint 457 ezer fő fogyatékkal élő embernek létszükséglete, hogy egy-egy szervezethez, szövetséghez és egyéb formában működő csoporthoz tartozzon. Ez mind mentálisan, mind pedig társadalmi szinten elengedhetetlen, hiszen számos esetben a kötelék azért épül ki, hogy az egyének ne érezzék magukat egyedül, közösségeik hatékonyan, de legfőképpen diszkrimináció mentesen működjenek.

Az előadásom során egyfelől megkísérlem bemutatni azokat az elméleti és gyakorlati kereteket, amelyek ezen szervezetek működésében és a fogyatékkal élők kapcsolódásában hangsúlyos szerepet kapnak (gondolok itt a szociális ellátórendszer minden típusú előnyeire és hátrányaira, az egyéni értékekre és társadalom befogadó-elutasító magatartására), másfelől a valós és vélt szervezetek működését.

Az alapvető kérdés mindvégig az, vajon a fogyatékkal élőket mennyire érzik a szervezetek magukénak, mennyire képesek képviselni és maguk az érintettek ezt milyen mértékben, legfőképpen milyen formában élik meg.

Női emlékezet és trauma

LUXNÉ PREHODA Anna
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest
anna.prehoda@gmail.com

Előadásomban az Ajkai kistérségben 2010. október 4-én bekövetkezett vörösiszap katasztrófa szociológiai vizsgálatának egy lehetséges megközelítését szeretném bemutatni. A téma társadalmi aktualitását a vizsgált eset időbeli közelsége, illetve annak a média és a politika szintjén tapasztalt nagyon erős megjelenése adja. Az előadás szakmai aktualitása mellett az szól, hogy e vizsgálatot leszámítva az eset szociológiai feldolgozása napjainkig hiányzik.

Az előadásban fontosnak tartom, hogy kitérjek az alkalmazott kutatási és elemzési módszerre. A vizsgálat interjú technikával készült, melynek keretében 14 károsult – elsősorban nők – élettörténeti elbeszélése került felvételre 2010. november 12-27 között. A feldolgozás kétféle módon történt, részben az élettörténeti elbeszélések szerkezeti, részben azok tartalmi elemzésével.

A kutatás során négy főbb kérdésre kerestem a választ, melyek közül előadásomban hárommal szeretnék foglalkozni. Az első két kérdés összefügg, ezekre a szerkezeti elemzés főbb eredményeinek ismertetésével adhatunk választ. Ezek a kérdések a katasztrófa élettörténetbe illeszkedésével kapcsolatosak: *az elbeszélés időpontjáig mennyire tudott beépülni a katasztrófa eseménye az élettörténet egészébe? Hogyan strukturálja a katasztrófa a megkérdezett nők élettörténeti emlékezetét?*

A harmadik kérdés is két nagyobb témakört érint, az értékrend és az identitás területét. Ezzel kapcsolatban arra kaphatunk választ a tartalmi elemzés által, hogy *hogyan alakul az identitás és az értékrend szerkezete a katasztrófa átélését követően a megkérdezettek életében?*

Összességében fontosnak tartom, hogy az általam bemutatott dimenziók mentén, egy képet adjak a hallgatóságnak a *trauma* élettörténetben történő megjelenéséről, e nagyon aktuális és súlyos hatású eset – Magyarország eddigi legnagyobb ökológiai következményekkel járó ipari katasztrófája – elemzésén keresztül.

A Temesi Bánság, mint modernizációs kísérleti telep (1716-1778)

MARJANUCZ László
Szegedi Tudományegyetem, Szeged
marjan@hist.u-szeged.hu

A Temesköz török alóli fölszabadítása után (1716) Bécs egyedülálló lehetőséghez jutott a terület modern berendezkedésének végrehajtásához. A Magyarországgal szembeni főszabályt, hogy ti. a királyság különálló részeit ne csatolják az anyaországhoz, érvényesítették a Bánság esetében is: külön kormányzott területként közvetlen bécsi irányítás alá helyezték. Az udvar 1686 óta létező tervét, Magyarország átalakítását a különálló részekben kezdte. Ott ahol gyengébb volt a rendiség (Erdély), illetve ahol nem volt rendiség (előbb a Határőrvidék, majd a Bánság). Jogalapja az a nézet, mely a Habsburg fegyverekkel fölszabadított területeket a fiscusra visszazálló birtokként kezelte, és az országba kebelezés helyett kamarai kezelésben tartotta. Bécs a Temesi Bánságot különleges bánásmódban részesítette az impopulatio, igazgatási rendjének kiépítése és fejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Kormányzati és társadalmi tabula rasa jellemezte a vidéket, amely az új hódítókat egy magyar területen kialakítandó örökös tartomány fölállítására sarkallta. A jobb közigazgatás, méltányosabb adózás, nagyobb jólét, a jobbágyság részbeni megszüntetése, a kulturális szükségletek jobb kielégítése a különállás érzetét és tudatát volt hivatva kifejleszteni a telepések körében. Az abszolutista államszemlélet modernizációs vállalkozásba kezdett a Temesi Bánságban az anyaország és a részek közötti tudatos válaszfal-építéssel.

A nagy kérdés az volt, hogy a berendezkedő abszolutizmus a nemesi uralom fölszámolása mellett a feudalizmust is kiiktatja-e a határon túli fejlődésből? Pionír helyzetet örökölt a töröktől: lakatlan vidék, uratlan terület. A Temesi Bánság és a Királyság közötti határvonal fölfogható a szabad és az elfoglalt földek választó vonalának is. Ebből adódik a térség történetének új vizsgálati szempontja: a lakatlan és műveletlen terület benépesítése mennyire befolyásolta a kialakuló társadalmi rendet?

A kérdés megválaszolásához szükséges forrásanyagot a bécsi levéltárakban kutattam, s ezek elemzése, értékelése adja előadásom gerincét. Különös jelentőséget ad a témának, hogy Európa egyik legösszetettebb etnikai társadalma jött itt létre, a népek és nyelvek e bábeli rengetegjében kezdettől fogva egy irányító elv érvényesült: a teljesítmény.

A területi kohéziós politikai beavatkozások hatásának értékelése: új módszertani megközelítések

MÁRKUSNÉ ZSIBÓK Zsuzsanna

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Pécs

zsibok@rkk.hu

A gazdasági/társadalmi fejlettség tekintetében a régiók közötti egyenlőtlenségek a kelet-közép-európai országokon belül az Európai Unió fejlettebb tagállamaihoz képest jelentősen nagyobbak. Az Európai Unióhoz való csatlakozással a Kohéziós Politika keretében hatalmas, a felzárkóztatást támogató pénzügyi források nyíltak meg ezen országok számára, ugyanakkor a statisztikák azt mutatják, hogy a regionális különbségeket nem sikerült hatékonyan csökkenteni. Az újonnan csatlakozott országok nemzeti szinten folyamatosan közelednek az uniós fejlettségi szinthez, de a konvergenciafolyamat területileg egyáltalán nem kiegyenlített, és a leszakadó régiók nehézségeit a pénzügyi-gazdasági válság tovább tetézte. Az elmúlt tervezési időszakok tapasztalatai alapján az Unió Kohéziós Politikájában egyre hangsúlyosabban jelenik meg az eredményorientált megközelítés, aminek érvényesülni kell a beavatkozások hatásainak értékelésében is.

A kutatás célja az, hogy áttekintse a kohéziós politikai hatásértékelés legújabb módszertani megközelítéseit. Az „elméletalapú hatásértékelés”, a „tényellentétes hatásértékelés” és a „hozzájárulás-elemzés” filozófiáinak szellemében megpróbálja felvázolni egy megfelelő módszertani mix struktúráját, majd ezt kelet-közép-európai jó gyakorlatokkal illusztrálja. Egy optimális értékelési rendszerbe beletartoznak a kvalitatív és kvantitatív technikák egyaránt, amelyek segítenek feltárni azt, hogy a kohéziós politikai intézkedések milyen módon fejtik ki hatásukat a regionális konvergenciára. A beavatkozások transzmissziós folyamatára egy fekete dobozként tekinthetünk, amire a szakirodalom „a változás elméleteként” szokott utalni. A kutatásban kifejtjük, hogy milyen szerepe van a makro- és regionális modellezésnek, az ökonometriai elemzésnek, a területi hatásértékelésnek valamint a program- és projektszintű értékelési módszereknek az *ex ante* és *ex post* hatáselemzésben. E módszerek részben még a fejlesztési fázisban vannak, így a 2014-20-as uniós tervezési periódusban számos módszertani újdonság várható. A gyakorlat azt mutatja, hogy még a legsokoldalúbb elemzésekkel sem lehet kimerítően feltárni, hogy „mi van a fekete dobozban”.

Színház és metapolitika

N. MANDL Erika

Kaposvári Egyetem, Kaposvár

mandlerika@freemail.hu

A referátumban elsősorban a színházi előadások és a színházról szóló írások „metapolitikus” motívumait vizsgálom. Egy színházi alkotás értelmezésében akkor tekinthető metapolitikus üzeneteket hordozó előadásnak, ha saját művészi eszközeivel reagál kora társadalmi problémáira, eltávolodva a napi aktualitástól, közvetetten próbálja alakítani a korabeli szellemi, kulturális folyamatokat és közgondolkodást. A sikeresen metapolitizáló magyar színházszervezők közül Németh Antal szakíró, rendező, színházigazgató törekvéseit szeretném bemutatni. Ő volt az első nemzeti színházi igazgató (1935-44), aki a kortárs drámai műsor zömét és a klasszikusok egy részét is a „kis nemzetek” drámáiból állította össze. Konceptióját egy hosszú elméleti felkészülési folyamat előzte meg. Korai - szellemtörténeti ihletésű - tanulmányaiban következetesen hangsúlyozta a színház társadalmi szerepét, s a színházat a legszociálisabb művészetnek nevezte, mely „minden más művészetnél mélyebben kapcsolódik a kor kollektívumaihoz”. Németh írásai sok olyan, saját korában újak számító gondolati elemet tartalmaznak, amelyek csak a 60-as években kibontakozó rendszeres színházzociológiai kutatásokban jelennek meg (Georges Gurvitch, Glynne Wickam, Maria Shevtsova stb.). Az elméleti írásokban megfogalmazott gondolatok lenyomatai a színidirektor későbbi műsorpolitikájában is megjelentek. Igyekezett olyan darabokat választani, amelyek a magyar nemzeti közösség számára fogódzót jelenthettek az adott történelmi helyzetben. Fontosnak tartotta a hasonló sorsú, ill. a környező népek drámáinak megismerését. Külön kiemelte a rokon népek drámái megismerésének fontosságát, de preferálta távolabbi, más kultúrkörökhöz tartozó kis népek színműveit is, mert úgy gondolta, hogy azok fokozottan hozzájárulhatnak nemzeti önismeretünkhöz. Németh a műsor összeállításakor minden évadban választott egy kiemelt szempontot, központi gondolatot, de ügyelt a művészi, nemzetiségi, műfaji, hangulati egyensúlyra is. A kis népek drámái bemutatásának eredménye volt, hogy cserébe magyar darabokat mutattak be az adott országokban. A vizsgálódás forrásául a korabeli társulati üléseken elhangzott színigazgatói beszédek, színházvezetői tervezetek, a különböző politikai-ideológiai kötődésű sajtóorgánumban megjelenő kritikák, valamint a színigazgató utólagos értékelései szolgálnak. Az elemzés kitér arra is, hogy a megvalósult előadások üzeneteit miképpen értelmezte a korszak meghatározó közvetítő médiuma, a sajtó.

Magyarország nemzetiségi összetételének változása a II. világháborút követő években

OLASZ Lajos
Szegedi Tudományegyetem, Szeged
olasz@jgypk.u-szeged.hu

A II. világháborút követően alapvető változások következtek be Magyarország nemzetiségi összetételében, a nemzeti kisebbségek létszámát, összlakosságon belüli arányát és térbeli elhelyezkedését illetően. Míg 1941-ben az ország akkori területén a lakosságának 23%-a vallotta magát más anyanyelvűnek, és ez az arány a jelenlegi területre vonatkozóan is megközelítette a 7%-ot, addig az 1949-es népszámlálás adatai szerint a nem magyar anyanyelvűek aránya alig haladta meg az 1%-ot.

A háború utolsó hónapjaiban több tízezer nemzetiségi lakos menekült el a harcok elől, másokat a megszálló szovjet csapatok hurcoltak el kényszermunkára. A háborút követően, jórészt a háború hatásai következtében nagyarányú kényszermigráció bontakozott ki. Ennek az egyik, több mint kétszázezer embert érintő fejezete a német kitelepítés volt. Jelentős változást hozott a szlovák–magyar lakosságcsere, melynek következtében mintegy a felére csökkent a magyarországi szlovákok létszáma. Ezzel egyidőben, az 1938 és 1941 között visszacsatolt, majd 1945-től ismét idegen uralom alá kerülő területekről közel félmillió magyart telepítettek ki, vagy menekült el, az üldözés, a diszkriminatív intézkedések következtében, ami további változásokat okozott a magyarországi nemzetiségi arányokban. Nagyarányú népességmozgás zajlott az ország határain belül is, ami további jelentős változásokat okozott a nemzetiségi térszerkezetre, az egyes etnikai csoportok területi elhelyezkedésére vonatkozóan.

A kiépülő diktatúra, a társadalmi mozgástér csökkenése, az ideológiai és kulturális homogenizációs törekvések nyomán a kisebbségi lakosság jelentős része rejtőzködő stratégiát választott. Semmilyen adminisztratív fórumon nem jelezte nemzeti hovatartozását, a különböző felmérések, népszámlálások során elhallgatta nyelvi, kulturális identitását, így szinte eltűnt a hivatalos statisztikákból. A gazdaság erőltetett átszervezése, a téészesítés, a nehézipari körzetek fejlesztése nagymértékű városba áramlást idézett elő, ami tovább gyengítette a hagyományos nemzeti közösségek összetartását, identitásmegőrző képességét, és a központi politikai elvárásoknak megfelelően, gyorsította az asszimilációt.

Klebelsberg felsőoktatási reformja és a 21. század magyar felsőoktatása

PAKSI László
Pannon Egyetem, Veszprém
paksilaci@gmail.com

Előadásomban a Klebelsberg kultuszminisztersége idején végrehajtott felsőoktatási reform és a napjainkban zajló átalakulás közötti párhuzamokat keresem, különös tekintettel a tanárképzés helyzetére.

A klebelsbergi felsőoktatás-politika egyes elemei napjaink gyakorlatában is érvényesülnek, azonban számtalan olyan elemet találunk a közel száz éves koncepcióban, amely a 21. század elején is megállná helyét és figyelmet érdemelne a felsőoktatás-politikát alakítók részéről. Különösen igaz ez a tanárképzés rendszerére.

Az 1920-as években az egyik legnagyobb problémát az jelentette, hogy a középiskolai oktatók felkészültsége és műveltsége nem volt megfelelő szinten. Ez abból eredt, hogy az 1920-as évek elején még egy olyan jogszabály volt érvényben, ami úgy rendelkezik, hogy aki felveszi a tanárképzést a szakja mellé, az külön ösztöndíjban részesül, viszont nem is kötelező bejárnia a képzésre. Az is elegendő volt, ha elvégezte az egy éves tanítási gyakorlatot, és letette a legfontosabb vizsgákat. Klebelsberg tevékenységének köszönhetően a tanárképzés minőségi fejlődésen ment át. A tanárjelöltek számára ugyanis megfelelő időt és képzési lehetőségeket biztosítottak ahhoz, hogy elsajátítsák azokat az ismereteket, amik a pedagógus munkájához szükségesek.

A 21. század elején a magyar felsőoktatás és benne a tanárképzés ismét átalakul. Több eleme a klebelsbergi elképzelésekkel mutat rokonságot, mások ezzel szemben a kor igényeihez igazodnak, esetleg visszalépést jelentenek.

Klebelsberg egy háború sújtotta, a trianoni békeszerződés következtében területének kétharmadát elvesztő, szétvert, kifosztott, gazdaságilag gyenge országban képes volt annyit kiharcolni a kultúrának és az oktatásnak, ami még ma, közel száz év távlatából is példaértékű és követendő.

A kisebbségi média médiuma: A média szerepének át-értékelődése az etnospecifikus közösségekben az ITK-fejlődés tükrében

PAP Tibor
Pécsi Tudományegyetem, Pécs
tibor.pap@gmail.com

Az előadás és a tanulmány a szerbiai nemzeti tanácsok által megteremtett intézményes kisebbségpolitikai szereplehetőségeket járja körbe. Abból két közismert, a jóléti közgazdaságtan révén elterjedt tételből indul ki, melyek egyike szerint az információ közjóság és, hogy a közigazgatás is az. A vajdasági magyar média állapotát górcső alá véve vizsgálja a kisebbségi helyzet és a közszolgálati médiaszerep kölcsönhatásait. A konkrét állapotot és a Magyar Nemzeti Tanács nemrég kialakított médiastratégiáját elemezve mutat rá a meglévő anomáliákra és a információtechnológiai kommunikáció kínálta lehetőségek valamint a kisebbségi kulturális autonómia sajátos eszköztárának találkozási pontjai mentén felsejlő esélyekre. Főleg azt firtatja, hogy a hagyományos nyomtatott média szerepének átrendeződésével hogyan válhat a korábban államilag (illetve az állam decentralizált, etnospecifikus intézményei által) biztosított magán fogyasztású jószágból a kábeltévé és az internet általános elterjedésével klasszikus társadalmilag biztosított, az etnospecifikus közösségi közeg számára ingyen elérhetővé váló közjósággá a kisebbségi közszolgálat. Arra is kitér, hogy a célzott reklámtevékenységek új típusú elterjedésével minként válhat a korábban marginális (mert kevés, és területileg szétszórtan elhelyezkedő fogyasztóval rendelkező) médiaszegmens, a hirdetőik által immár kedvelt, mert könnyen elérhető és jól elemezhető fókuszcsoporthá, amely a célzott hirdetési tevékenységek anyanyelvi megkeresései révén immár technikailag sem tekinthető a marketingpiac páriájának. A piaci és a közösségi innovációk így a kisebbségi média előtt is a szerepek és a lehetőségek új formáit nyitják meg.

A helyi pénzek helye és szerepe a gazdaságban

PERKOVÁTZ Tamás

HA-MI-ÖSSZEFOGUNK Európai Szövetkezet, Sopron

tamas@perkovatz.hu

„A mai hitelpénz a nemzetközi spekulatív tőkét tápláló hatalmi eszköz, a helyi pénz ellenben az emberi munkát, a valós értéktermelést közvetítő, azt elszámoló intézmény” – mondta 2008. novemberében a Demokratának Varga István, a Magyar Adófizetők Országos Szövetsége alelnöke. Valójában ez az interjú hozta be Magyarországon a köztudatba a helyi pénz fogalmát, noha a helyi pénzek a pénz kialakulásával egyidősek, s különös hangsúlyt az úgynevezett válság-időszakokban kapnak.

A közkeletűen helyi pénznek nevezett forgatható utalványnak, mint katalizátor eszköznek két szerepe van: egyrészt megerősíteni a helyi humán forrásokat, a humántőkét, a helyi közösségeket, másrészt pedig a helyben előállított materiális értékeink megőrzését szolgálja.

A helyi pénz speciális fajtája a kafetéria utalvány. A kafetéria utalványok – ugyan úgy, mint napjaink helyi pénzei – a kibocsátók érdekében születtek. Csak sajnós a magyar állam bűnös módon átengedte a látszólag szociális célokért született kafetériát a magán szférának, ráadásul a francia forgalmazóknak, ill. a volt állampárt utód szervezetének a MNÜSZA-nak. A magyar társadalom évente kb. 20 milliárd Ft-ot veszített, azaz a kamatos kamat hatást is figyelembe véve az elmúlt 18 évben folyó áron kb. 500-600 milliárd Ft-ot veszítettünk. Ezt ellensúlyozta a „HAMI – Ha mi összefogunk...” névre keresztelt soproni kafetéria utalvány. 2007 márciusában indult, és a 2010. év végére lekörözte a francia forgalmazókat, mert kedvezőbb kondíciókkal. A HAMI kafetéria utalványtól a helyi pénzig = a kékfrankig már nem kellett akkorát ugranunk, hiszen a Kékfrank működése hasonló a kafetéria utalványokhoz. 2008-ban felvettem a kapcsolatot Varga Istvánnal, majd 2009. szeptember 29-én megalakítottuk a HA-MI Összefogunk Európai Szövetkezetet azzal a céllal, hogy „Sopron és vonzáskörzetében a határokon is átnyúló összefüggő járások gazdaságát élénkítse kékfrank utalvány használatával... (Alapító Okirat, 2009), a lehető legegyszerűbb módon: összefogással... Ez az egyetlen mód, ami politikán, társadalmi formációkon és nyelveken felülemelkedve kiutat adhat a nehézségekből, jelen esetben a válságból.” (www.kekfrank.hu, 2009)

Ha megnézzük a mai társadalmi struktúrát, látjuk, hogy értékteremtő környezetünk fokozatosan átkerül idegen tulajdonba, miként a gazdaság és a bankvilág is. De kik is ezek az új tulajdonosok, akik érdekeiket érvényesíteni kívánják? És miként lehet velük szemben a saját érdekeinket érvényesíteni? Erre az egyik válasz a megteremtett eszközünk: a helyi pénz, melynek ma már szövetsége van Magyarországon. Tagjai - a Kékfrank indulás után piacra lépett Balatoni Korona és Bocskai Korona valamint a készülőfélben lévő Rábaközi Tallér – valamennyien hiszik, hogy a helyi fizetőeszköz a pénztőke jelenleg is működő rendszerével szemben a köz-t, a közösséget szolgálja.

Tanulmányomban és előadásomban – melynek címe: „Szülőföldünk értéke közösségünk ereje” – az induláshoz lökést adó társadalmi folyamatokat elemzem, és bemutatom a kezdeti lépésektől az idén megalakult Szövetségig vezető utat, felvillantva a közös és egyéni sajátosságokat, illetőleg a jövő lehetőségeit is.

Politikai filozófia a közoktatásban

PETROV Boglárka
Miskolci Egyetem, Miskolc
petrov.boglarka@gmail.com

A kormányzati programokra általánosságban elmondható, hogy ha kiemelkedő szerephez nem is jutott, de mindig is fontos volt az oktatáspolitiká, akár a közép-, akár a felsőoktatásról volt szó. A szocialista rendszer nevelő jellegű oktatáspolitikája Magyarországon csak látszólag szűnt meg a rendszerváltással – az elsősorban az ismeretek átadására koncentráló intézményrendszer a 2010-es választások óta ismét az értékközpontú, erkölcsi nevelést (is) preferáló politikai megközelítést kell, hogy megvalósítsa.

A második Orbán-kormány oktatáspolitikáját több oldalról is heves támadások érték, legtöbbször annak intézményi reformjait kritizálva. Az időközben a közoktatás felügyeletét ellátó Hoffmann Rózsa azonban neveléspolitikai szempontból is jelentős változtatásokat hozott létre a kerettantervben, elsősorban Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter életművére hivatkozva. Az, hogy egy csaknem százéves rendszer újjáélesztése milyen hatással lehetne a jelenlegi oktatásügyi rendszerre, igen izgalmas kérdés.

Ennek ellenére vizsgálódásunk célja nem elsősorban Klebelsberg oktatási rendszerben betöltött szerepére irányul. Miután röviden áttekintettük a klebelsbergi rendszer hibáit, illetve a klebelsbergi és a hoffmanni oktatáspolitikai ellentmondásait, igyekszünk olyan alternatív elméleteket keresni, melyeknek hasznát vehetik az oktatásban is. Mivel véleményem szerint a tudományos kutatások célja nemcsak az igazság keresése, hanem a társadalmi változások pozitív elősegítésének eszköze is, érdemes megvizsgálni, hogy az egyes tudományfilozófiai – politikai filozófiai tételek gyakorolnak, illetve gyakorolhatnak-e bármilyen hatást az oktatási módszerek közé ágyazva. Anélkül, hogy neveléstudományi metódusokba bonyolódnánk, és teljes oktatási szisztémát vázolnánk fel, áttekintjük, milyen hatást gyakorolhat a popperi falszifikáció, a kuhni tudományfelfogás, illetve a feyerabendi anarchista tudományértelmezés az oktatási rendszer részeként.

Vajon alátámasztják-e az oktatási intézmények elképzeléseit az egyenlőtlenségek felszámolásáról, vagy az erkölcsi nevelés szükségességéről, illetve esetleges pozitív hatásairól?

Zenei szponzorálás és mecenatúra – válság idején

RETKES Attila

Kulturális Elemző Intézet, Budapest

retkesattila@retkesattila.hu

Az előadó – zenetörténész és közgazdász képzettség birtokában – 2006 óta foglalkozik a kulturális (elsősorban zenei) szponzorálás és mecenatúra kérdéskörével: kutatásokat vezet, tanít és publikál e tárgykörben. Készülő doktori disszertációjának témája: A magyarországi zeneművészet finanszírozása – problémák és kitörési pontok. A kulturális szponzorálás és mecenatúra a vállalatok társadalmi szerepvállalásának és marketingkommunikációs tevékenységének egyik sajátos formája, amely 1990 és 2008 között jelentősen felértékelődött az Európai Unióban és ezen belül Magyarországon is. A kulturális támogatások által a vállalatok olyan, jelentős vásárlóerővel rendelkező társadalmi csoportokhoz juthatnak el, amelyeket hagyományos reklámok útján nem tudnak megszólítani. A 2008-ban kezdődött pénzügyi, majd reálgazdasági válság hatására a kulturális szférában is csökkentek a támogatások; ugyanakkor – mint az előadó kutatásaiból, esettanulmányaiból kiderül – a távközlési, a pénzügyi és az energiaszektor szereplői számára bizonyos esetekben továbbra is hatékony eszköz a kultúra, az értékteremtő zenei műfajok támogatása. A zenei szponzorálás új formájára ad lehetőséget a 2009-ben elfogadott, majd 2012-ben módosított magyarországi előadóművészeti törvény, amelynek értelmében színházak, zenekarok és táncegyüttesek – bizonyos jogi feltételek teljesülése esetén – saját jegyárbevételeik 80 százalékáig befogadhatnak a vállalati nyereségadóból jóváírható támogatásokat. Az előadás egy szimfonikus zenekar és egy nemzetközi fesztivál példáján keresztül, közérthetően igyekszik bemutatni, hogy milyen tényezők befolyásolják a kulturális szponzorálást gazdasági válság idején.

Az üzleti információs rendszerek használatának jellemzői a magyarországi és bosznia-hercegovinai kis- és középvállalkozások körében

SASVÁRI Péter
Miskolci Egyetem, Miskolc
iitsasi@uni-miskolc.hu

Az információ ma már az egyik legfontosabb erőforrás, melynek gyorsasága, minősége döntő jelentőségű lehet a szinte minden nap változó piaci folyamatokra való reagálás során. A globalizálódó gazdaság esetében ez fokozottan érvényesül, mivel az üzleti élet egy állandóan, dinamikusan változó világ, ahol tegnapi erősségei a ma hátrányai lehetnek. Ahhoz, hogy egy vállalat operatív és stratégiai szinten is megfeleljen korunk feszített piaci versenyének, a fogyasztók nagyon gyorsan változó igényeinek, véleményem szerint egyre inkább elengedhetetlen, hogy alkalmazza az üzleti információs rendszereket.

Az előadásom témájául az üzleti információs rendszerek használatának vizsgálatát választottam az bosznia-hercegovinai és magyar vállalkozások körében. Primer kutatásom alapjául egy már korábban magyar vállalkozások által kitöltésre került kérdőív szolgál. Az összehasonlítást képviselő mintanagyság Magyarországon 94, míg Bosznia-Hercegovinában 685 vállalkozás töltötte ki a kérdőívet. Az elemzés elsődleges célja az információs rendszer használati szokásainak vállalati méret szerinti különbségeinek és hasonlóságainak feltárása. Kutatásom további célja, hogy összehasonlítsam Bosznia-Hercegovina és Magyarország vállalkozásainak üzleti információs rendszerekkel való ellátottságát.

A kérdőíves kutatásból kiderült, hogy Magyarország sajnálatos módon minden tekintetben elmarad a balkáni országtól. Mint a magyar, mint a bosznia-hercegovinai vállalatok esetében igaz, hogy a vállalati méret növekedésével másként értékelik az alkalmazott rendszerek jótékony hatásait.

Az elemzés során megállapítottam a kutatási mintában szereplő vállalatok körére vonatkoztatva, hogy a bosznia-hercegovinai vállalatok magasabb arányban használnak különféle információs rendszereket. A balkáni ország, nem csupán a nagyobb mértékű alkalmazásban, hanem a rendszerek minőségében, komplexitásában is kitűnik, nagyobb arányban rendelkezik informatikai stratégiával is. Magyarország eredményei nagyon alacsonynak mondhatók az alkalmazási mutatókat és a bonyolultabb üzleti információs rendszerek használatát egyaránt tekintve. Ezek alapján kijelenthető, hogy Bosznia-Hercegovina fejlett informatikai infrastruktúrával bír nagy arányban alkalmaz különféle információs rendszereket, a magyar vállalatoknak pedig hosszú és költséges beruházásokat kell ahhoz véghezvinniük, hogy hasonló mértékű és minőségű üzleti információs rendszer használatot tapasztalhassunk körükben.

Az érem két oldala – A nukleáris technológia társadalmi megítélése

SZANDER Ágnes Katalin
Miskolci Egyetem, Miskolc
szander.agnes@gmail.com

Napjainkban egyre jobban előtérbe kerül az atomenergia kérdése: hasznos, szükséges vagy "csak a baj van vele"? Sok ország ellenzi az atomenergia használatát, míg néhány országban egyre több pénzt fektet a kormány a fejlesztésekbe.

Századunk egy központi kérdése az energetika problémája. Az 1950-es években beindult népességrobbanás következtében a Föld lakossága 50 év alatt több mint háromszorosára nőtt és ez a növekedés természetesen fokozódó energiaszükségletet is jelent, amelynek ellátása egyre nagyobb nehézséget jelent. Ha csak a mostani állapotokat vesszük figyelembe, akkor is a népesség növekedés akár 50%-os is lehet 2050-re, míg az energiaigény 100%-al, a *villamosenergia-igény pedig 150%-kal növekedhet.*

A villamosenergia előállítása több módon is lehetséges, hőerőművekkel, atomerőművekkel és megújuló energiaforrásokkal. A hőerőművek magas CO₂ kibocsátása jelentősen hozzájárul a globális felmelegedéshez, ami hosszú távon tehát már nem nyújthat megoldást az energia hatékony termeléséhez. Az alternatív energiaforrások használata általában még nagyon drága, így még egy ideig a klasszikusabb energiatermeléseket is használni kell.

A témában kérdőíves módszerrel végeztem, nem reprezentatív kutatást, amiben 18 év feletti magyarok nukleáris technológiáról kialakított álláspontját vizsgáltam. A kutatás felméri, mennyire vannak tisztában a technológia működésével, honnan szerzik ismereteiket és ez hogyan befolyásolja az elfogadást, illetve az elutasítást.

A kutatásom eredményei alapján azt mondhatjuk, hogy a nukleáris energiával kapcsolatosan kevés tudással rendelkeznek az emberek, ami jelentős hatással van arra, hogy milyen attitűdöt mutatnak. A tájékozottság növelése együtt járhatna a technológia nagyobb elfogadásával is, ezért a szükséges (racionális) információk lakossághoz való eljuttatására nagyobb erőfeszítéseket kellene tenni (amennyiben a cél az elfogadás növelése). A kutatás alapján azt is megállapíthatjuk, hogy az emberek félnek a nukleáris energiától, nemcsak azért, mert nem rendelkeznek megfelelő ismerettel, hanem azért is, mert a média inkább negatívan állítja be a létezését.

Azonban a nukleáris energiával szembeni negatív érzéseket nem lehet teljesen legyőzni, hiszen korunkra jellemző a láthatatlan veszélyektől való konstans félelem.

Fontosnak tartanám, hogy a jövőben sokkal hatékonyabb, racionálisabb tájékoztatást nyújtsunk az embereknek, hogy a félelmeket valamennyire sikerüljön eloszlatni.

Hiszen az atomenergia, nukleáris technológia nem lehet csupán rossz vagy csupán jó, ebben az esetben az éremnek tényleg két oldala van.

A gazdasági kamarák gazdaságfejlesztési szerepvállalása

SZILÁGYINÉ FÜLÖP Erika
Miskolci Egyetem, Miskolc
vgterika@uni-miskolc.hu

A rendszerváltás időszakában a piacgazdaság alapjainak lerakásával, a társasági törvény megalkotásával egyidejűleg megindult az állam kivonulása a gazdasági folyamatokból. Az állam gazdasági szerepvállalásának csökkentéséhez szükség van azonban a gazdasággal összefüggő közfeladatok egy részének a gazdálkodó önkormányzatok (pl.: a gazdasági kamarák) által köztisztviselési formában, öngazgatás útján történő ellátására. A gazdaság- és a regionális fejlesztéssel kapcsolatos tevékenységek elősegítése céljából hozták létre a gazdasági kamarákat (1994. évi XVI. majd 1999. évi CXXI. törvény), melyek funkcionális munkamegosztásban és intézményesen épültek be a nemzeti gazdaságirányítás és szervezés folyamatába. A kutatás célja, annak vizsgálata, hogy a gazdasági kamarák működése hatékony-e, folyamatosan fenntartható-e, mert ez szükséges ahhoz, hogy a vállalkozások számára a gazdaság kiszámíthatóbb, a gazdasági környezet versenyképes legyen. Az általuk ellátott szerepekkel összhangban vizsgálom a gazdaságszervezésben betöltött helyüket, szerepüket, majd a törvény által rájuk ruházott gazdaságfejlesztési, vállalkozásfejlesztési, közjogi feladatokat. Arra keresem a választ, betöltik-e szerepüket, a kormányzatnak partnerei lehetnek-e a gazdaságfejlesztési stratégia kialakításában és az ebből következő feladatok ellátásában.

Az „Új Szántás” című folyóirat egy új művelődéspolitikai szolgálatában (1947-1948)

Szóró Ilona
Könyvtárellátó Nonprofit Kft., Budapest
szoro.ilona@kello.hu

A második világháborút követően, a kibontakozó társadalmi változásokkal összhangban a művelődéspolitikai területén is jelentős változások következtek be. A korábbi, központosított iskolán kívüli népművelési rendszert felváltotta az ún. szabadművelődés, egy demokratikus, decentralizált, a lakosság, a társadalmi szervezetek aktív részvételével megvalósuló új közművelődési koncepció. Ennek a gyakorlati megvalósítására, a kultuszminisztérium társadalmi tanácsadó szerveként és a kulturális tevékenység országos koordinátoraként létrehozták az Országos Szabadművelődési Tanácsot.

A tanács 1947-ben önálló folyóiratot indított, „Új Szántás” címmel. A lap főszerkesztői feladatait az OSZMT elnöke, Karácsony Sándor látta el. A folyóirat többféle funkciót is magára vállalt. Foglalkozott a kultúrpolitika elvi kérdéseivel, megfogalmazta és értelmezte a szabadművelődés célját, sajátos szemléletét és módszereit. Beszámolt az országos tanács és a helyi művelődési intézményhálózat tevékenységéről. Mozgósított az aktuális kultúrpolitika célok mellett – az analfabétizmus felszámolása, a felnőtt társadalom általános és szakmai képzése, a kulturális szakadékok áthidalása érdekében. Módszertani kérdéseket tárgyalt, gyakorlati példák bemutatásán keresztül segítette a helyi művelődési szervezetek munkáját. Verseket, drámarészleteket közölt, könyvajánlások, színikritikák jelentek meg benne. Összegyűjtötte és közreadta a szabadművelődéssel kapcsolatos különböző tudnivalókat, eseményeket. Így egyszerre volt elméleti forrás, irodalmi segédanyag, módszertani kézikönyv és tájékoztató hírlevél.

A politikai viszonyok változásával azonban az „Új Szántás”, tartalma, hangneme is fokozatosan átalakult. Egyre nagyobb teret kapott benne a proletár művelődés, a szocialista kultúra. Ezzel együtt, a szerkesztőség igyekezett megőrizni az eredeti célkitűzéseket, egy nyitott, a társadalom széleskörű részvételére épülő művelődési tevékenység szolgálatát. Az 1940-es évek végére kiépülő diktatúrában azonban ilyen lapnak már nem volt helye.

A táplálkozási zavarok és a táplálkozási krízis lehetséges összefüggései

TÓTH-MÁRHOFFER Márta
Pannon Egyetem, Veszprém
martimarhoff@mail.com

A biológiai motiváción túl számos szociális, kulturális és pszichológiai tényező által meghatározott táplálkozást egyre inkább a marketing-hatások befolyásolják a média különböző csatornáin keresztül. Forgács (2010) öt kategóriába sorolja a sajátos médiaüzeneteket - 1. Egyél, fogyassz!; 2. Félj az ételektől!; 3. Az étel el fog fogyni!; 4. Légy sovány!; 5. Nem vagy elég nőies/férfias! -, melyekben számos patologizáló elemet találhatunk. Ezek az ellentmondásokat, túlzásokat, kettős kötések tartalmazó médiaüzenetek jelentős szerepet játszhatnak a táplálkozási zavarok alakulásában. A táplálkozási zavarok egyre újabb formái jelennek meg, s egyre több ember érintett a kóros étkezési formákban.

Előadásomban két üzenetkategóriát mutatok be részletesebben: „Félj az ételektől!”, „Az étel el fog fogyni!”. Bemutatom a táplálkozási krízist hangsúlyozó közlések lehetséges szerepét az evészavarok etiopatogenezisében. A médiaüzeneteknek egy része szorosan összefügg a klímaváltozással kapcsolatos kommunikációval is. A klímaváltozás egyik várható következménye az élelmiszertermelői és elosztási rendszerek átalakulása. A klímaváltozás kérdéseire kevésbé érzékeny emberek másképp reagálnak az őket is személyesen érintő táplálkozási hatásokra. A táplálkozást alacsony kockázatú tevékenységnek tekintették a kutatók mostanáig, újabban azonban az élelmiszerek biztonsága és a várható élelmiszerhiány a középpontba került.

A válsághelyzetekben a kockázat szubjektív észlelése nem mindig arányos a fennálló kockázat valós szintjével. Hozzáférési mintán végzett kérdőíves előmérésünk első eredményeit mutatjuk be. Arra keressük a választ, mely tényezőket tekintik elsődlegesen kockázatosnak az emberek, s melyek kerülnek háttérbe, hol helyezkednek el ezek között a klímaváltozással összefüggő jelenségek. Mely fogyasztói csoportok rendelkeznek alacsony/magas kockázatészleléssel, s ez hogyan hat magatartásukra. Változóként vizsgáltuk az újabb ismeretek előtti kognitív zárást az információfeldolgozásban.

Ha jobban megismerjük a fogyasztói kockázatészlelést, s árnyaltabban le tudjuk írni ennek hatását a fogyasztói magatartásra, jobb stratégiákat tudunk kidolgozni e csoportok megszólítására. A kockázatok becslése fontos a táplálkozási zavarok megértésében is. Tudjuk, hogy több kórkép esetében a kognitív feldolgozás erősen torzított az étkezéssel kapcsolatban, ennek feltárása jobb lehetőségeket biztosít a terápiás beavatkozások tervezésében.

A törvénytelen születés egészségügyi és büntetőjogi vonatkozásai a két háború közötti Magyarországon

VARGA István

Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kar, Szekszárd

vargai@igyk.pte.hu

1946 előtt törvénytelen gyermek volt a hivatalos megnevezése Magyarországon a házasságon kívül született gyermekeknek. Egy olyan speciális helyzetű társadalmi réteget alkottak, ami ma már nem létezik. (A napjainkban házasságon kívül születő gyermekeket a jog nem különbözteti meg negatívan.) A megnevezés (törvénytelen gyermek) már önmagában is pejoratív, elítélő, de ezen kívül egy sor más hátrányos megkülönböztetés is sújtotta őket, ami fékezte a társadalmi integrációjukat/mobilitási lehetőségeiket. A házasságon kívül született gyermek ekkor:

1. Az anyja leánykori vezetéknevét viseli.
2. Az anyja állampolgárságát és vallását követi.
3. Községi illetőségét az anya községi illetősége szabja meg.
4. Jogilag csak az anyjával és annak vérrokonaival van rokonságban.
5. Törvényes öröklési jog csak az anyjával és annak vérrokonaival szemben illeti meg.
6. A gyermek természetes és törvényes gyámja az anya; ha az anya kiskorú, akkor a gyámhatóság rendel ki gyámot.
7. A természetes apát a gyermekkel szemben csak a tartásdíjfizetés kötelezettsége terheli, a gyermekkel nincs családi kapcsolatban.

Az előadásomban helyzetüket igyekszem bemutatni, különös tekintettel a születés orvosi és büntetőjogi vonatkozásaira. Az említett két terület csak látszólag esik távol egymástól:

- A fogantatás időpontjának megállapítása döntő lehetett sok esetben az apaság vélelmezésénél.
- A házasságon kívüli terhesség gyakran nem kívánt terhesség volt, tehát elsőként a magzatelhajtás vagy szülés dilemmájában kellett döntenie a várandós nőnek.
- A halva születés gyakrabban fordult elő a törvénytelen szülés esetén, valószínűleg nem csak a korabeli fejletlen egészségügyi viszonyok miatt.
- Az újszülöttnél a megőlése közvetlenül a szülést követően külön bűncselekménynek számított, elkülönülve az emberöléstől.
- A házasságon kívüli terhesség erőszak következményként is létrejöhetett, de a korabeli jogszabályok csak a házasságon kívüli erőszakos közösülést ismerték.

A könyvtár antropológiai szemlélete

VÖRÖS Klára
Kaposvári Egyetem, Kaposvár
voros.klara@ke.hu

A könyvtárat több, egyaránt érvényes nézőpontból vizsgálhatjuk. Ha mint egészre kívánunk rálátni: társadalmi kontextusban; az emberi kultúra részeként; kommunikatív folyamatai és jelentései mentén feltérképezve, akkor a kulturális antropológiai megközelítés a mérvadó.

A könyvtárról csupán terminus technicussal vagy pusztán funkcionalista megközelítésből írni, nem elegendő a megértéshez. Pontosabban nem a tapasztalások által megértett dolog leírását adnánk. A könyvtár reflektáltságát kapcsolódások, viszonyok határozzák meg, jelentését szimbólumok tárolják el. A könyvtárantropológiai vizsgálódásba beletartozik az, ahogy a könyvtárról gondolkodunk, ahogy jelrendszerét, jelentéseit értelmezzük, és ahogy egyik legfontosabb tevékenységében, az információközvetítésben részt veszünk.

Azt kívánjuk bemutatni, hogy a könyvtár mint társadalmi formáció, milyen terekben, életkörnyezetben, emberi kapcsolatrendszerek között működik. A tudássá alakítható ismereteket, az egyedi jelentésbe fordítható műalkotásokat a könyvtárban egy viszonyrendszeren keresztül kapjuk meg. A könyvtár közvetítő szervezet. A közvetítés tere, eszközei, szakmai protokollja - mint megújulni szükséges tényezők mellett ott van az állandó keret, az információszerző/átadó viszony. Hatalmi viszonyok, speciális és háttértudások vagy éppen intellektuális hiányok, értékrendek, kulturális meghatározottságok gyakran változó formái sem homályosíthatják el a lényegét: a könyvtárban az egyik ember kapcsolatba lép a másik emberrel.

Az információk emberekkel való összekapcsolása, a könyvtáros hermeneutikus közbenjárásai egy-egy forrás közvetítése kapcsán, a könyvtáros rávezető, magyarázó, megértő-interpretáló magatartása felértékelődött az információközvetítő interakcióban. Az információközvetítés folyamatát úgy tekintjük, mint a szimbolikus értelmezés tárgyát, mert reláció jellege alkalmassá teszi az emberi viszonyok szimbolizálására is. Önmagában nem értékelhető sem az információ, sem a könyvtáros, sem annak igénylője, csak a közöttük levő, egymásra reflektáló kölcsönös kapcsolat elemzésével.

Feltételezzük, hogy a könyvtár lelki – erkölcsi – tudati állapotot, magatartást kifejező konstrukció. Feltételezésünkbe beleértjük azt is, hogy minél többet tudunk meg a könyvtárról, annál többet az emberről: a könyvtárról nyert tudás az emberről szól. A jelenségek láthatóvá tételére a kulturális antropológiai horizont szolgál.